Nr 15 WARSZAWA, 1 SIERPNIA ROKU 1938. ROK XX

GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ

TREŚĆ:

REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN

WARUNKI PRENUMERATY:

rocznie z przesyłką zł 18.—
kwartalnie „ „ zł 4.50
Pojedynczy numer zł 1.—

CENA OGŁOSZEŃ:

strona	1/1	1/2	1/4	1/8
zł	200	120	65	35

Konto czekowe P. K. O. 30192. Konto pocztowe Kartoteka nr 6 (do sumy 50 zł).

Redakcja i administr.: Trębacka 11. Tel. redakcji 606-17; tel. administracji 606-14.
Redakcja rękopisów nie zwraca.

DR W. KAŁUSKI

TOK INSTANCYJ W POLSKIM ORZECZNICTWIE ADMINISTRACYJNYM

Przez „instancje" w znaczeniu postępowania administracyjnego rozumiemy poddanie decyzyj władz administracyjnych kontrolnemu orzecznictwu władz wyższych, tj. w zasadzie władz przełożonych i władz nadzorczych. W praktyce ma to zastosowanie wówczas, gdy strona niezadowolona z decyzji szuka zadośćuczynienia u wyższej władzy. Z pojęciem „instancja" spotykamy się też w dziale ustrojowym władz. Wprawdzie obie te instytucje zazębiają się znacznie o siebie — ilość i rodzaj instancyj ustrojowych ma wprawdzie wpływ na instancyjność orzeczniczą — jednak są to pojęcia różne. Nas tu interesować będzie tylko pojęcie instancyjności w znaczeniu proceduralnym. Zamiarem moim jest przedstawić pogląd na historyczny rozwój tej instytucji w polskim orzecznictwie administracyjnym. Dla jasności chciałbym zaznaczyć, że mówiąc o orzecznictwie administracyjnym, mam na myśli przede wszystkim orzecznictwo władz administracji ogólnej, gdyż władze te od początku koncentrowały w swych rękach bardzo obszerne orzecznictwo, obejmujące zakres działania przeważnej ilości działów administracji państwowej. Pominę jednak milczeniem orzecznictwo karno-administracyjne, jako specjalny rodzaj postępowania, wymagający osobnego traktowania.

Odziedziczone przez nas ustawodawstwa zaborcze nie posiadały skodyfikowanej procedury administracyjnej. To też trudno mówić o powszechnie obowiązujących w tych ustawodawstwach ogólnych zasadach w tym zakresie. Wprawdzie istniały w przedmiocie postępowania administracyjnego różne przepisy ustawowe, różne rozporządzenia i obowiązujące instrukcje, wydawane nieraz przez władze centralne, przepisy te jednak nie zawierały ogólnej zasady, że od decyzyj władz administracyjnych przysługuje prawo odwołania do jednej lub dwóch wyższych instancyj. Odnośnych postanowień należało w każdym przypadku

szukać w konkretnych przepisach materialnych, na podstawie których wydawano decyzję.

Ustawodawstwo Polski Odrodzonej od zarania dąży do zasadniczego unormowania tego zagadnienia. Znając jednak trudności ustawodawcze pierwszych lat naszej obecnej państwowości, nie podobna domagać się, by ta tak ważna sprawa została od razu załatwiona doskonale.

Pierwszym etapem były usiłowania zrealizowania ogólnej zasady, że od decyzji władzy administracyjnej służy odwołanie. Nie zdecydowano się zaś od razu na oznaczenie ilości instancyj. Za wzorem ustawodawstw zaborczych istniały jeszcze w tym czasie trzy instancje. Takie usiłowania, zmierzające do wprowadzenia w tym przedmiocie zasad ogólnych, widzimy już od połowy 1919 r. Pierwszym w tym kierunku krokiem była ustawa tymczasowa z dnia 2.VIII 1919 r. o organizacji władz administracyjnych drugiej instancji (Dz. Pr. P. Nr 65 poz. 395). Art. 6 tej ustawy zawiera już wyraźnie ogólną zasadę, iż „od orzeczeń wojewody i rady wojewódzkiej służy odwołanie do właściwego ministra — od orzeczeń wojewody i rady wojewódzkiej wydanych w trzeciej instancji, nie ma dalszego odwołania".

To samo spotykamy następnie w rozporządzeniu wykonawczym Rady Ministrów z 13.XI 1919 r. (Dz. Ust. poz. 489), dotyczącym organizacji powiatowych władz administracji ogólnej. Art. 8 tego rozporządzenia zawiera następujący przepis natury ogólnej: „Przeciwko wszelkim przez starostę wydanym na zasadzie powyższego artykułu zarządzeniom przysługuje stronie, która czuje się w nim w prawach swych ukrócona, prawo odwołania się do władz przełożonych w terminie dni 14 od dnia ogłoszenia zaskarżonego orzeczenia, o ile odnośna ustawa inaczej nie stanowi".

Dalszym niejako etapem w rozwoju omawianej instytucji instancyjności jest rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z 13.XI 1919 r. (Dz. Ust. poz. 490) w przedmiocie organizacji władz administracyjnych drugiej instancji. Rozporządzenie to w osobnym rozdziale p. t. „Tok instancyj i orzecznictwo wojewody" — zawiera art. 19 i 20, które stanowią, co następuje: „W określonym w powyższych artykułach zakresie działania orzeka wojewoda w pierwszej instancji w tych wypadkach, gdy ustawa lub rozporządzenie wyraźnie to przewidują. W drugiej instancji rozstrzyga wojewoda sprawy, w których w pierwszej instancji orzekały władze powiatowe lub magistraty miast wydzielonych. R o z p o r z ą d z e n i e n i n i e j s z e o r a z p ó ź n i e j s z e u s t a-

wy określą przypadki, w których rozstrzygnięcia wojewody w drugiej instancji są ostateczne. W trzeciej instancji rozstrzyga wojewoda w tych sprawach z zakresu samorządu, w których w pierwszej instancji orzekały urzędy gminne lub magistraty miast niewydzielonych. Rozstrzygnięcia wojewody w trzeciej instancji są ostateczne, co w rozstrzygnięciu uwidocznione być winno. Przeciw nieostatecznym orzeczeniom i rozstrzygnięciom wojewody służy odwołanie do właściwego ministra".

Z powyższych cytatów widać, że rozporządzenie to nie zerwało jeszcze z zasadą trzech instancyj, dąży jednak do tego. Na razie samo rozporządzenie i późniejsze ustawy miały przewidzieć przypadki, w których miano się zadowolić dwoma instancjami. Jakoż w samym już rozporządzeniu widzi się pozytywny przepis, wprowadzający dwuinstancyjność, a mianowicie art. 17 pkt 3, który postanawia, że do zakresu działania wojewody w dziedzinie samorządu należy „decydowanie w ostatniej instancji w wypadkach zaskarżenia orzeczeń starostów i wydziałów powiatowych, wydanych w załatwieniu skarg na wybory do rad gminnych i do rad miejskich w miastach niewydzielonych oraz do sejmików powiatowych, o ile obowiązujące postanowienia nie przewidują odwołania do Sądu Najwyższego". — Rozporządzenie to daje poniekąd impuls do zerwania z zasadą trzech instancyj, samo jednak jeszcze nie zrywa z dotychczasową tradycją i na ogół uświęca ją w dalszym ciągu.

Przytoczone powyżej przepisy, jakkolwiek mają charakter ogólny, to jednak odnoszą się tylko do b. Kongresówki i tylko do spraw z zakresu działania władz administracji ogólnej. Na innych terenach obowiązywały jeszcze w dalszym ciągu przepisy zaborcze. Przepisy te nie wypowiadały też ogólnej zasady o ilości instancyj w postępowaniu administracyjnym.

Chwilą przełomową w ustawodawstwie, normującym instancyjność, jest wydanie Konstytucji z 17.III 1921 r.

Art. 71 Konstytucji zawiera już powszechnie obowiązujący przepis ogólny treści następującej: „Odwołanie się od orzeczeń organów rządowych jak i samorządowych dopuszczone będzie tylko do jednej wyższej instancji, o ile ustawy nie przewidują w tym względzie wyjątków". Najważniejszym momentem w tym przepisie jest wprowadzenie dwuinstancyjności jako zasady w naszym orzecznictwie administracyjnym. Jest to nowość zasługująca na szczególne podkreślenie. Wprawdzie przepis ten dopuszcza jeszcze wyjątki, tj. zgadza się na to, że pewne ustawy mogą przewidywać tylko jedną

lub też trzy instancje, jednak będą to tylko przypadki wyjątkowe, zasadą zaś miała być dwuinstancyjność. Należy tu następnie zauważyć, że zasada ta miała obowiązywać powszechnie, a więc na terenie całego Państwa, we wszystkich działach administracji, zarówno organa administracji rządowej, jak i samorządowej.

Dopełnieniem, a właściwie wykonaniem tego ramowego przepisu konstytucyjnego jest następnie ustawa z 1.VIII 1923 r. w sprawie środków prawnych od orzeczeń władz administracyjnych (Dz. Ust. poz. 712). Art. 1 tej ustawy zawiera następujący przepis: „O ile poszczególne ustawy, wydane po wejściu w życie niniejszej ustawy, nie będą zawierały odmiennych postanowień, służy od orzeczeń i zarządzeń wydanych przez władze administracyjne I instancji, odwołanie do władzy administracyjnej II instancji, która rozstrzyga ostatecznie, od orzeczeń zaś i zarządzeń, wydanych w I instancji przez władze administracyjne II instancji oraz przez Komisariat Rządu na m. st. Warszawę, odwołanie do właściwego ministerstwa".

Ta ostatnia ustawa powtarza więc wypowiedzianą przez Konstytucję marcową zasadę dwuinstancyjności, godząc się jedynie na to, że ustawy, które się pojawiają po jej wejściu w życie (tj. po 14.IX 1923 r.) mogą, w razie potrzeby, odstąpić od tej reguły i zmniejszyć ilość instancyj do jednej lub też zwiększyć ich ilość do trzech.

Dwuinstancyjność staje się odtąd regułą także w praktyce i tylko nieliczne mamy od tego wyjątki.

W rok później pojawia się jeszcze ustawa z 31.VII 1924 r. o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom władz szkolnych (Dz. Ust. poz. 748). Ustawa ta jest tylko powtórzeniem powyżej przytoczonej ustawy z 1.VIII 1923 r.

Przepisy powyższe obowiązywały do 30.VI 28 r., tj. do czasu wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 22.III 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. Ust. poz. 341).

Rozporządzenie to, stanowiące kodeks naszej procedury administracyjnej, nie mogło—rzecz jasna—pominąć też przepisu o instancyjności. Przede wszystkim należy zaznaczyć, że w art. 119 znosi ono wyraźnie obie przytoczone wyżej ustawy o środkach prawnych, liczy się jednak z postanowieniami pierwszej z tych ustaw, gdyż honoruje te wyjątki, które dopuściła ta ustawa, o czym zaraz będzie jeszcze mowa. Samą rzecz normuje art. 82 r. o p. a. w słowach: „Od decyzji głównej, wydanej w pierwszej instancji, służy stronie odwołanie tylko do jednej instancji i przy tym bezpośrednio wyższej, o ile poszczególne ustawy

wydane po dniu 14 września 1923 roku nie stanowią odmiennie".

Przypatrzmy się, czy i jakie nowości wprowadza ten przepis do naszego dotychczasowego postępowania administracyjnego.

Przede wszystkim spotykamy się tu z nowym nieznanym poprzednio pojęciem technicznym „decyzja główna". Dotychczas słyszeliśmy tylko o decyzjach, nie było jednak mowy o decyzjach głównych.

Na innym miejscu (art. 72 ust. 2) spotykamy przepis, że decyzje dzielą się na główne i incydentalne. Główne decyzje sprawę, będącą przedmiotem postępowania, załatwiają co do jej istoty, względnie sprawę kończą w danej instancji. Decyzje zaś incydentalne rozstrzygają inne kwestie, wynikające w toku postępowania.

Otóż przepis art. 82 r. o p. a., stanowiąc o dwuinstancyjności, odnosi się jedynie do decyzyj głównych — nie odnosi się natomiast do decyzyj incydentalnych, od których w myśl art. 84 r. o p. a. służy wprawdzie skarga incydentalna, ale zasadniczo skargę taką można wnieść tylko łącznie z odwołaniem od decyzji głównej. Wyjątek stanowią decyzje incydentalne wydane po decyzji głównej. Takie decyzje incydentalne można zaskarżyć osobno. Nadto szczególne przepisy ustawowe mogą upoważniać do zaskarżenia decyzyj incydentalnych niezależnie od decyzji głównej.

Wracając do art. 82 r. o p. a., należy zauważyć, że obowiązująca obecnie procedura admin. powtarza postanowienia Konstytucji marcowej i ustawy o środkach prawnych, o ile chodzi o zasadę dwuinstancyjności, w słowach: „służy stronie odwołania tylko do jednej instancji". By uniknąć nieporozumień, artykuł ten stanowi następnie wyraźnie, że odwołać się można „tylko do instancji bezpośrednio wyższej", tym samym zabrania przeskakiwania instancyj. Skoro w pierwszej instancji orzeka starosta i można się od tej decyzji odwołać, to odwołanie idzie do wojewody. Nie można natomiast z pominięciem wojewody kierować odwołania do ministerstwa. Rzecz ta jest prosta i nie wymaga właściwie wyjaśnień. Jednak początkowo nasze ustawy, gdy jeszcze nie było województw, przewidywały odwołania od orzeczeń starostów, a nawet od orzeczeń organów miejskich do ministerstwa. By więc usunąć wszelkie pod tym względem wątpliwości, mamy to wyraźne postanowienie.

Wprawdzie i po wyjściu rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym było i jest możliwe odstępstwo od zasady dwuinstancyjności, przypadki te jednak w naszym ustawodawstwie są tylko nieliczne

i te z reguły idą w kierunku zmniejszenia, a nie powiększenia ilości instancyj.

Obecnie więc z art. 82 rozporządzenia o post. admin. wynika zasada, że od każdej decyzji głównej, wydanej w pierwszej instancji, służy prawo odwołania do jednej jeszcze instancji, wyjątek od tej zasady może być przewidziany jedynie przez ustawy, wydane po dniu 14.IX 1923 r. Nie są więc ważne odmienne postanowienia ustaw wydanych przed 14.IX 1923 r. Brzmienie tego przepisu należy brać dosłownie, t. zn. tylko ustawa, względnie równorzędny z ustawą akt może wprowadzić odstępstwo od tej zasady. Rozumie się, że ustawa może też upoważnić właściwego ministra do unormowania toku instancyj w danym przedmiocie w rozporządzeniu wykonawczym. Upoważnienie to jednak musi być dane przez ustawę expressis verbis, nie można go się zaś tylko domyślać, np. z ogólnej klauzuli wykonawczej. Na tym stanowisku stanął też Najwyższy Trybunał Administracyjny w swoim wyroku z 19.XI 1935 r. l. rej. 223/34.

Skoro jest mowa o toku instancyj w postępowaniu administracyjnym, to należy się jeszcze zastanowić nad tokiem instancyj w tych przypadkach, gdy do orzecznictwa powołane są nie władze administracyjne, tylko organa niektórych osób prawnych, np. organa gmin wyznaniowych żydowskich i gdy ustawy jako środek przeciw postanowieniom takich organów dają zażalenie do władzy państwowej. Otóż w tych razach nie należy uważać postanowień tych organów za decyzje w rozumieniu postępowania administracyjnego, a zażaleń za odwołania. Tu dopiero decyzja władzy administracyjnej, wydana na skutek zażalenia, będzie decyzją pierwszej instancji, od której przysługuje jeszcze odwołanie do jednej wyższej instancji. Wynika to z wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego z 6.V 1936 r. l. rej. 8552/33 i z 25.VI 1936 r. l. rej. 2758/34.

Zasada dwuinstancyjności w naszym orzecznictwie przyczyniła się w znacznym stopniu do przyśpieszenia i uproszczenia naszego postępowania administracyjnego. Jest to nowość bardzo doniosła, gdy się zważy ją zwłaszcza w świetle dzisiejszych cyfr orzeczeń i zarządzeń wydawanych przez władze administracyjne. Równocześnie jednak nie należy zapominać, że ze względu na możliwość stosowania jednoinstancyjności zasada ta jest dobrodziejstwem dla stron i w przypadkach wątpliwych tak należy przepis tłumaczyć, aby uczynić zadość postanowieniom art. 82 r. o p. a. W szczególności, jak nie można dopuszczać wbrew przepisom trzech instancyj, tak też nie można strony pozbawiać drugiej instancji w tych razach, gdy brak wyraźnego przepisu, że już

pierwsza decyzja jest w administracyjnym toku instancyj ostateczna. Domyślać się w podobnych przypadkach toku instancyj nie można. O ile z ustawy wydanej po dniu 14.IX 1923 r. nie wynika inaczej, należy uważać, że od decyzji władzy administracyjnej służy zawsze odwołanie do jednej jeszcze instancji i to bezpośrednio wyższej. Takie wątpliwości nasuwały np. decyzje władzy, wydawane na podstawie art. 101 r. o p. a. Obecnie wiemy z orzecznictwa N. T. A., że decyzje te — o ile nie pochodzą od władzy centralnej — podlegają normalnemu tokowi instancyj.

Zasada dwuinstancyjności, stworzona przez Konstytucję marcową i przeprowadzona następnie przez rozporządzenie o postępowaniu administracyjnym, nabyła już u nas pełnego obywatelstwa. To też nic dziwnego, że nowa Konstytucja nie uważała za potrzebne powtarzać tej zasady.

KAROL CZERNICKI

WARUNKOWE ZAWIESZENIE WYKONANIA KARY NA TLE DANYCH STATYSTYCZNYCH

W nr 9 z r. b. Gazety Administracji został wydrukowany artykuł *Stanisława Przestrzelskiego* p. n.: Warunkowe zawieszenie wykonania kary w postępowaniu karnym administracyjnym. W artykule tym autor uzasadnia konieczność wprowadzenia warunkowego zawieszenia wykonania kary do prawa karnego administracyjnego, jako instytucji umożliwiającej „prowadzenie racjonalnej polityki karnej administracyjnej". Następnie autor przypomina, że przed wejściem w życie polskiego kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach z 1932 r. władze administracyjne stosowały warunkowe zawieszenie wykonania kary na podstawie prawnej możliwości posługiwania się w postępowaniu karnym administracyjnym odpowiednimi przepisami podówczas obowiązujących kodeksów karnych.

Wysunięty przez autora pogląd o konieczności wprowadzenia warunkowego zawieszenia wykonania kary w postępowaniu karnym administracyjnym, jako nowoczesnego środka indywidualizacji w wykonaniu kary, jest tak oczywisty, zwłaszcza jeżeli zważy się, że instytucja ta bardzo często stosowana jest do kar orzeczonych w postępowaniu karnym sądowym, w którym rozpatrywane są „poważniejsze" naruszenia ładu prawnego, aniżeli w postępowaniu karnym administracyjnym.

W ramach niniejszego artykułu chcę podać, jako pewien przyczynek dla poruszonego zagadnienia, krótką charakterystykę liczbową rozmiarów i tendencji stosowania przez sądy powszechne instytucji zawieszenia wykonania kary, na podstawie danych statystycznych, dotyczących osób prawomocnie skazanych przez te sądy.

Dane takie posiadamy dla dwóch okresów: 1) za lata 1924—1928 i 2) za lata 1932—1936 [1]). Różnią się one między sobą nie tylko tym,

[1]) Dane statystyczne podane w niniejszej pracy zostały zaczerpnięte z publikacji Głównego Urzędu Statystycznego: Mały Rocznik Statystyczny, Statystyka Polski i Wiadomości Statystyczne.

że w pierwszym z tych okresów jeszcze obowiązywało różne na poszczególnych terenach prawo karne b. państw zaborczych, ale różnią się one również i zakresem ujmowanych przez statystykę faktów prawomocnego skazania. Dlatego też dane dla tych okresów nie są porównywalne między sobą, jak również nie są porównywalne między sobą dane z lat 1924 — 1928 dla poszczególnych terenów b. państw zaborczych.

Mianowicie w latach 1924 — 1928 statystyka obejmowała osoby prawomocnie skazane przez sądy powszechne: a) na obszarze woj. centralnych i wschodnich — za przestępstwa zagrożone karą więzienia lub wyższą, b) na obszarze woj. zachodnich bez Śląska Cieszyńskiego — za zbrodnie i występki, oraz c) na obszarze woj. południowych i Śląska Cieszyńskiego — za przestępstwa zagrożone karą powyżej 3 miesięcy aresztu zwykłego. Dane za lata 1932—1936 obejmują wszystkie osoby prawomocnie skazane przez sądy powszechne.

Następnie należy podkreślić, że instytucję warunkowego zawieszenia wykonania kary do kodeksu karnego z 1903 r. (rosyjski) wprowadziły polskie przepisy przechodnie z 1917 r.; kodeks karny z 1873 r. (austriacki) również nie znał tej instytucji, została ona wprowadzona ustawą z dn. 10 czerwca 1926 r. (Dz. U. poz. 354); kodeks karny z 1877 r. (niemiecki) przewidywał jedynie dla wyjątkowo szczególnych przypadków warunkowe odroczenie wykonania kary, a dopiero rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 17 września 1927 r. (Dz. U. poz. 741) została wprowadzona na terenach, pozostających pod rządem tego kodeksu, instytucja warunkowego zawieszenia wykonania kary.

Powyższe przepisy zasadniczo przewidywały możność warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, nie przekraczającej sześciu miesięcy. Natomiast kodeks karny z 1932 r. bardzo znacznie rozszerzył tę granicę, gdyż podniósł ją do okresu dwóch lat, niezależnie od tego czy pozbawienie wolności ma charakter kary zasadniczej, czy też zastępczej.

Mając powyższe zastrzeżenia na uwadze, przystąpimy do przeanalizowania odpowiednich danych statystycznych.

Na terenie woj. centralnych i wschodnich spośród prawomocnie skazanych warunkowo zawieszono wykonanie kary: 1924 r.—14.495 skazanym, 1925 r.—13.553, 1926 r.—16.572, 1927 r.—20.238 i 1928 r.—15.779. W stosunku do ogólnej liczby skazanych odsetek warunkowego zawieszenia wykonania kary wynosił w kolejności powyższych lat: 26,2; 27,8; 31,4; 33,7; 27,4, przy czym częściej zawieszano wykonanie kary kobietom, aniżeli mężczyznom (analogiczne odsetki dla kobiet

wahały się w granicach od 31,1 do 39,9, a dla mężczyzn od 25,1 do 32,3). Występująca różnica w stosowaniu warunkowego zawieszenia wykonania kary w zależności od płci niewątpliwie pozostaje w związku z uczestnictwem kobiet przeważnie w „mniejszych" przestępstwach, jak również w ogóle mniej licznego ich „udziału" w przestępczości.

Dla woj. zachodnich bez Śląska Cieszyńskiego kompletne dane o warunkowym zawieszeniu wykonania kary posiadamy za 1928 r., w którym zawieszono karę 3.184 skazanym, co w stosunku do ogólnej liczby skazanych stanowiło 11,6%. W latach poprzednich znaną w obowiązującym wówczas prawie karnym niemieckim instytucję warunkowego odroczenia wykonania kary, jak wspomniałem już wyżej, stosowano bardzo rzadko, gdyż wynosiła ona nieco więcej ponad 1% ogólnej liczby skazanych. Charakterystycznym zjawiskiem na tych terenach jest, że warunkowe zawieszenie wykonania kary, jak również dawnej warunkowe odroczenie wykonania kary, częściej stosowane było do mężczyzn, aniżeli do kobiet. Wytłumaczenie tego zjawiska, nie występującego na innych terenach, wymagałoby szerszej analizy danych, co przerastałoby ramy niniejszego artykułu.

Stosowanie warunkowego zawieszenia wykonania kary na terenie woj. południowych i Śląska Cieszyńskiego, poczynając od 1927 r., miało również dość poważne rozmiary. Mianowicie w 1927 r. zawieszono karę 28.844 skazanym, w 1928 r.—22.865, co w stosunku do ogółu skazanych w danych latach stanowiło 25,6% i 22,5%. Tutaj również częściej miało miejsce zawieszenie wykonania kary w stosunku do kobiet aniżeli do mężczyzn.

Dla drugiego okresu lat (1932—1936) posiadamy ogłoszone dane tylko dla całej Polski, przy czym danych z 1932 r. nie należy brać pod uwagę, gdyż w dużym stopniu obejmują one prawomocne skazania z okresu przejściowego (polski kodeks karny wszedł w życie od dnia 1 września 1932 r.), zastrzeżenie to w mniejszym stopniu dotyczy już danych z 1933 r. Rozmiary stosowania zawieszenia wykonania kary były w omawianych latach dość duże, gdyż w 1933 r. wynosiły 22,7%, w 1934 r.—27,5%, 1935 r.—28,1%, 1936 r.—28,2% ogólnej liczby prawomocnie skazanych. Dane w liczbach bezwzględnych dla tych lat wynosiły: 146.168, 183.872, 174.706, 148.459 skazanych, którym warunkowo zawieszono wykonanie kary.

Bardzo charakterystyczną tendencję wykazuje stosowanie warunkowego zawieszenia wykonania kary w zależności od rodzaju przestępstwa. Zagadnienie to naświetlają poniższe dane, które sumarycznie zestawiłem za okres trzech lat (1934—1936), aby możliwie zmniejszyć

działanie przypadkowości, przy czym przestępstwa zostały uszeregowane w porządku malejącym obliczonego odsetka stosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary [1]).

	RODZAJ PRZESTĘPSTWA	Liczba prawomocnie skazanych w latach 1934—1936, którym warunkowo zawieszono wykonanie kary	% w stosunku do ogólnej liczby prawomocnie skazanych w latach 1934—1936
	Ogółem	507.037	27,9
1.	Ciężkie uszkodzenie ciała	9.226	47,6
2.	Przestępstwa przeciwko porządkowi publ. i uczuciom religijnym	5.770	45,2
3.	Przestępstwa przeciwko władzom i urzędom . . .	41.876	44,0
4.	Przywłaszczenie	16.950	40,3
5.	Stręczycielstwo, sutenerstwo itp.	1.748	39,8
6.	Inne przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu . . .	3.936	39,5
7.	Kradzież	200.098	38,4
8.	Oszustwo	9.712	34,8
9.	Paserstwo	17.632	31,7
10.	Lekkie uszkodzenie ciała	29.728	30,7
11.	Zniewagi	17.772	26,1
12.	Fałszowanie pieniędzy	455	24,7
13.	Zabójstwo (art. 255 k. k.)	499	12,8
14.	Rozbój	540	12,1
15.	Przestępstwa przeciwko Państwu.	818	9,6
16.	Szalbierstwo	8.763	9,4
17.	Inne przestępstwa	141.514	18,8

Jak wynika z powyższych danych rozmiary stosowania przez sądy powszechne warunkowego zawieszenia wykonania kary są dość duże, gdyż przeciętnie co czwarty prawomocnie skazany korzysta z dobrodziejstwa tej instytucji. W stosunku do niektórych rodzajów przestępstw instytucja ta ma zastosowanie w bardzo szerokich rozmiarach, gdyż spośród prawomocnie skazanych za przestępstwo ciężkiego uszkodzenia ciała prawie co drugi skazany otrzymał zawieszenie wykonania kary. Analiza przedstawionego wyżej szeregu statystycznego wykazuje, że stosowanie warunkowego zawieszenia wykonania kary ma dużą rozpiętość: od 9,4% aż do 47,6%, zależy to oczywiście m. in. od wymiaru orzeczonej

---

[1]) Rodzaje przestępstw zostały uwzględnione w sposób podany w publikacjach G. U. S. — Mały Rocznik Statystyczny.

kary, a tym samym od wysokości sankcji karnej, przewidzianej w kodeksie karnym za przestępstwo danego rodzaju [1]).

Wysuwając tezę, że rozmiary stosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary w postępowaniu karnym administracyjnym nie byłyby mniejsze, aniżeli w postępowaniu karnym sądowym, t. j. ca 30% w stosunku do ogólnej liczby skazanych, przedstawię poniżej liczbową charakterystykę wielkości omawianego zagadnienia dla postępowania karnego administracyjnego.

Danymi, które uwzględniają strukturę nałożonych kar administracyjnych, rozporządzam dla dwóch okresów 1935/36 i 1936/37 (od 1 października do 30 września następnego roku), przy czym dane nie obejmują kar nałożonych doraźnymi nakazami karnymi.

Wymiar kary administracyjnej	Liczba nałożonych kar administracyjnych w tysiącach		% w stosunku do ogólnej liczby kar administracyjnych	
	1935/36	1936/37	1935/36	1936/37
Ogółem . . .	1056,2	1281,0	100,0	100,0
Ukarano:				
grzywną 10 zł i mniej	861,0	1045,8	81,5	81,6
„ 10—50 zł	110,7	145,6	10,5	11,4
„ powyżej 50 zł.	10,3	16,1	1,0	1,3
aresztem 7 dni i mniej.	63,3	60,5	6,0	4,7
„ powyżej 7 dni	10,9	13,0	1,0	1,0

Kary administracyjne pod względem struktury wymiaru są w przytłaczającej większości grzywnami (ponad 90% ogólu kar), wśród których grzywny 10 złotowe i mniejsze stanowią przeważającą liczbę. Natomiast na kary pozbawienia wolności — aresztu przypadają stosunkowo nieznaczne odsetki, zwłaszcza nie zbyt liczne są przypadki stosowania aresztu powyżej 7 dni. W ciągu rozpatrywanego okresu zarysowała się tendencja przesunięcia struktury nałożonych kar w kierunku zwiększenia się liczby ukarań grzywnami. Możliwe, że na taką tendencję wpłynął brak odpowiednich aresztów gminnych, które pozwalałyby na wykonanie nałożonej kary aresztu.

[1]) Przeciwko tak zbyt częstemu stosowaniu przez sądy powszechne warunkowego zawieszenia wykonania kary stawiane są zarzuty, że praktyka taka prowadzi do pewnego rodzaju nieodpowiedzialności za popełnione przestępstwo — por. *dr Tadeusz Cyprian* — O zawieszenie wykonania części kary. Głos Sądownictwa nr 6 z 1938 r., str. 467—471.

Wyżej rozpatrzone dane wskazują, że warunkowe zawieszenie wykonania kary w postępowaniu karnym administracyjnym musiałoby mieć również zastosowanie do zastępczej kary aresztu, jak o tym pisze *Stanisław Przestrzelski* w artykule powołanym na wstępie, gdyż wprowadzenie tej instytucji tylko w stosunku do aresztu, wymierzanego jako kary zasadniczej, nie przedstawiałoby poważniejszej wartości użytkowej.

Biorąc pod uwagę wyżej wysunięte tezy, można określić, że liczba kar administracyjnych, których wykonanie mogłoby ulec zawieszeniu, wynosiłoby około 350 tys. kar rocznie. Liczbę tę należałoby traktować, jako dolną granicę, zwłaszcza jeżeli się weźmie pod uwagę, że strukturalnie kary administracyjne są to przeważnie niskie grzywny, oraz że „egzekucja nawet niskich grzywien—jak pisze *Stanisław Przestrzelski*—za wykroczenia „mniejszej wagi" napotyka na znaczne trudności".

TADEUSZ MIGAS

ARTYKUŁ 99 ROZP. PREZYDENTA RZPLITEJ O POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM A SAMORZĄD

Wprowadzenie jednolitych norm postępowania w sprawach z zakresu prawa administracyjnego, załatwianych przez władze i urzędy zarówno administracji państwowej jak też samorządu terytorialnego (art. 1 rozp. Prezydenta Rzplitej o postępowaniu adm.-skrót p. a.) jest niewątpliwie korzystne, niemniej jednak trudne do przeprowadzenia. Zdawałoby się, że oznaczenie zakresu mocy obowiązującej dekretu o postępowaniu administracyjnym przy pomocy postanowienia ogólnego (art. 1) i wyliczania wyjątków (art. 112 — 117) jest zupełnie wystarczającym. Okazuje się jednak, że nawet tak drobiazgowe wyliczenie wyjątków nie wyczerpuje kwestii, że rodzą się liczne wątpliwości, że są sprawy z zakresu prawa administracyjnego, które nie dopuszczają stosowania wszystkich przepisów, wszystkich instytucji zawartych w dekrecie o postępowaniu administracyjnym. Dotyczy to przede wszystkim samorządu. Różnice, jakie zachodzą między strukturą i właściwością władz administracji rządowej z jednej i samorządowej z drugiej strony, doprowadzić muszą z konieczności do pewnych różnic proceduralnych, a w konsekwencji do szeregu wątpliwości przy okazji stosowania w samorządzie dekretu o postępowaniu administracyjnym. Przykładem tego jest sprawa, będąca przedmiotem orzeczenia M. S. Wewn. z 31.I 1937 r. Nr SS. 41/1199-2 w sprawie stosowania art. 36 ustawy z 23.III 1933 r. (Gaz. Adm. r. 1938. Nr 5, str. 339).

W związku z tą decyzją nasuwają się dwie kwestie do rozpatrzenia: 1) czy rada miejska nabywała prawo nie posiadania w swym gronie wykluczonego radnego i 2) czy wojewoda był właściwy do uchylenia decyzji.

1. Art. 99 p. a. przewiduje możliwość uchylenia lub zmiany decyzji, na mocy których strony lub osoby inne nie nabywały żadnych praw. Zgodnie z tym proces powstania decyzji, mogącej ulec zmianie według tegoż przepisu, przedstawiałby się tak, że władza wydaje de-

cyzję, która rodzi prawa podmiotowe strony lub osób trzecich. Z porównania art. 99 z art. 9 wyciągnąć należy wniosek, że art. 99, mówiąc o stronach i osobach innych, opiera się na definicji art. 9 ust. 1 i 2 (dla ścisłości należałoby raczej powiedzieć „ma rodzić prawa podmiotowe", gdyż te opierać się mogą na decyzjach prawomocnych według art. 73 p. a, wtedy bowiem dopiero uzyskują do pewnego stopnia niewzruszalność, która jest nieodłączną cechą prawa. Tymczasem z zestawienia art. 73, 90 i 99—w przeciwstawieniu do art. 100—wynika, że chodzi tu o prawa oparte niekoniecznie na decyzjach prawomocnych, a zatem o prawa w najbardziej ogólnym pojęciu, w sensie raczej korzyści). Taki tylko proces daje się wyobrazić na podstawie zacytowanych przepisów. Koniecznym jest przeciwstawienie dwóch podmiotów: organu władzy i strony lub innej osoby, bo przepisy o postępowaniu adm. normują działanie organów adm. w stosunku do obywateli. Władza, wydając decyzję, która nie dotyczy praw osób trzecich, może ją zawsze uchylić zgodnie z przepisami ustawowymi. Gdyby przyjąć argumenty zarządu miejskiego za słuszne, w takim razie powstałaby sytuacja paradoksalna: rada miejska wydaje decyzję, mocą której ona nabywa prawa, decyzji tej jednak uchylić lub zmienić nie może, sprzeciwiałoby się to bowiem przepisowi art. 99 p. a.

Przeciw poglądowi zarządu miejskiego podnieść można dalej, że art. 99 mówi o prawach podmiotowych i to prawach publicznych, które stanowią podstawę do żądania od Państwa pewnego zachowania się. Czy można mówić w danym wypadku, że rada miejska może żądać od Państwa określonej postawy ze względu na sytuację wytworzoną jej uchwałą? Z uchwały tej wynikają konsekwencje jedynie tylko dla rady i wykluczonego radnego. O władzach nadzorczych nie można przecież mówić, bo w tym wypadku praw żadnych w stosunku do nich mieć nie może. Gdyby nawet przyjąć, że rada posiada w wypadku wykluczenia radnego prawo wobec władz nadzorczych, streszczające się w tym, że władze nadzorcze nie mogą nakazać przyjęcia radnego (po odwołaniu się do wydziału powiatowego), to jest to raczej wypływem ograniczenia prawa kontroli władz nadzorczych, jest to więc prawo nadane przez ustawę wprost, a nie wypływające z uchwały rady lub jej zatwierdzenia. Nie można jednak pominąć milczeniem faktu, że art. 36 ustawy samorz. stwarza pozory, jakoby sprawę wykluczenia radnego za czyn hańbiący pozostawał swobodnej decyzji rady. Z zestawienia bowiem tegoż przepisu z art. 69 ust. 1 p. c. wynika, że jest to raczej przepis kompetencyjny (art. 36), a nawet nakładający obowiązek, gdyż rada w danych wypadkach musi zająć określone stanowisko, skoro

w przeciwnym razie może ulec rozwiązaniu. Z przytoczonych względów należy uznać pogląd, że decyzja ta o charakterze zarządzenia porządkowego praw podmiotowych nie rodzi, za zupełnie uzasadniony.

2. Większe zastrzeżenia budzi kwestia właściwości wojewody. Według art. 99 p. a. uchylić lub zmienić decyzję może bądź władza, która decyzję wydała, bądź w trybie nadzoru władza przełożona. Pojęcie władzy przełożonej implikuje istnienie hierarchicznego podporządkowania, które jest oczywiście wykluczone wobec decentralizacji, będącej cechą istotną samorządu. Trudności te są jednak tylko chwilowe i wynikają z określenia pod względem kodyfikacyjnym może wadliwego, nie uzgodnionego z teorią. Jeśli bowiem w zakresie administracji samorządowej władz przełożonych s. s. nie ma, a wydaje się ustawę, która ma również dotyczyć spraw załatwianych przez organa administracji samorządowej, należałoby użyć raczej terminu wspólnego. Użycie jednak określenia „władza przełożona" nie wyklucza możności stosowania tego przepisu w samorządzie, tak jak nie powoduje żadnych trudności w korzystaniu z postanowień np. artykułu 98. Nadto art. 101 używa na określenie tych samych władz pojęcia „władza nadzorcza", które zapewne nie budziło żadnych zastrzeżeń wobec art. 1 ust. 8 ustawy samorz. i art. 45 dekr. z 1919 r. o tymcz. ord. pow. wymieniającego władze nadzorcze.

Mimo to jednak trudno by się zgodzić natychmiast na możliwość zastosowania bez wahania tego przepisu również i do samorządu. Sprawa ta szczególnie jasno przedstawiałaby się według konstytucji marcowej, która w art. 70 ust. 2 wyraźnie jako zasadę stawia swobodę uchwał organów (rady) samorządu. Niemniej jednak, pomimo że konstytucja kw. postanowienia takiego nie zawiera, trudno by sobie przedstawić samorząd bez przestrzegania tej zasady, będącej wyrazem swobody, która cechuje stosunek związku samorządowego do Państwa, swobody w ramach porządku prawnego. Państwo względnie Rząd zastrzega sobie nadzór nad działalnością samorządu, a sprawuje go przy pomocy organów własnych lub samorządu wyższego stopnia i tylko w wypadkach wyraźnie przez ustawę przewidzianych. Wykluczona więc być powinna ingerencja nieograniczona, przewidziana w art. 99. Po tej linii zdają się iść wyraźne przepisy ustawowe. Ustawa samorządowa w wyjątkowych tylko wypadkach uzależnia prawomocność uchwał organów kolegialnych od zatwierdzenia ich przez władzę nadzorczą. Tak np. postanawia art. 65 ustawy samorz. Art. 66 cyt. ustawy postanawia, że nieważne są wprost postanowienia organów ustrojowych gminy, powzięte z naruszeniem istotnych wymogów formalnych albo sprzeczne z obo-

wiązującym prawem. Postanowienia takie ulegają zawieszeniu, a władza nadzorcza orzeka o ich ważności. Uchwała rady natomiast i kolegium zarządu niewykonalna lub sprzeczna z interesem gminy ulega tylko wstrzymaniu, staje się jednak ważna, gdy kolegialny organ ustrojowy gminy poweźmie ją ponownie kwalifikowaną większością głosów. Odmienne postanowienia zawiera art. 24 ust. 3 w odniesieniu do gromady. Przepis ten wyraźnie mówi o uchyleniu każdej uchwały rady gromady, nie tylko nie formalnej lub sprzecznej z obowiązującymi przepisami, lecz także w wypadkach przewidzianych w p. a. Postanowienia takiego w odniesieniu do organów ustrojowych gmin nie ma, z czego by a contrario wynikało, że do uchwał tych organów przepisy te zastosowania nie mają. Wniosek ten, wynikający z ustawy, pozostaje w zupełnej zgodzie z istotnymi cechami samorządu.

Nie wyklucza to jednak mocy artykułu 99 p. a. w odniesieniu do działalności samorządu w innych kierunkach, w których organa ustrojowe nie działają kolegialnie, a władze wyższe są wprost władzami przełożonymi (w zakresie administracji rządowej) lub — ogólnie powiedzmy — instancjami odwoławczymi. Tu należy przytoczyć art. 31 rozp. o organizacji władz adm. og. Przepis ten postanawia w p. 2, że wojewoda spełnia swoje zadania jako szef administracji ogólnej przez rozstrzygnięcie odwołań od orzeczeń i zarządzeń władz powiatowych, organów ustrojowych związków samorządowych oraz innych władz i urzędów, wojewodzie podległych w ramach przepisów prawnych, regulujących właściwość i tok instancji w postępowaniu administracyjnym. Punkt 4 tegoż artykułu natomiast, mówiąc o możności uchylania z urzędu lub zmieniania w drodze nadzoru w wypadkach przewidzianych przez przepisy prawne decyzji władz administracji ogólnej oraz innych władz i urzędów wojewodzie podległych, pomija organa ustrojowe związków samorządowych. Do tych władz administracji ogólnej oraz do władz i urzędów podległych wojewodzie zaliczyć należy również zgodnie z art. 48 ustawy samorz. także przełożonych gminy, działających w zakresie tym artykułem oznaczonym. Za takim ujęciem sprawy przemawia art. 68 ustawy samorz. z 1933 r., który jest wymownym dowodem na to, że ustawa silnie odróżnia nadzór nad samorządem w sprawach z zakresu własnego od nadzoru w zakresie poruczonym. W tym bowiem zakresie przepis ten wyraźnie podkreśla hierarchiczne podporządkowanie, dając władzom administracji ogólnej w stosunku do przełożonych gmin szereg uprawnień, właściwych władzom przełożonym w administracji rządowej, a między innymi również uprawnienia przewidziane dla władz instancji odwoławczej w myśl przepisów o postępo-

waniu administracyjnym (ustęp 6 p. c). Jeśli więc art. 99 mówi o nadzorze, to należy go rozumieć po myśli art. 31 p. 4 rozp. o org. władz adm. og.

Pozostawałyby więc jedynie te uchwały organów ustrojowych związków samorządowych, które w myśl wyraźnych przepisów ustawowych podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych, bądź są nieformalne lub niezgodne z obowiązującym prawem. Prawomocność tych uchwał zależy od zatwierdzenia władz nadzorczych. Według art. 45 dekr. z 1919 r. o tymcz. ord. pow. nadzór nad samorządem gmin wiejskich i miejskich miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych wykonuje całkowicie — zgodnie z ustawami — w pierwszej instancji wydział powiatowy, w drugiej zaś wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego. Można by więc przypuścić, że w tym zakresie służyłoby władzom nadzorczym prawo wynikające z art. 99 p. a., gdyby nie okoliczność, że władze nadzorcze nie mają prawa wpływać na meritum uchwał oraz że art. 45 tegoż dekretu przewiduje możliwość zaskarżenia decyzji władz nadzorczych do N. T. A. Art. 99 p. a. bowiem przewiduje akty oparte na swobodnym uznaniu, te zaś zgodnie z art. 6 rozp. o N. T. A. są wyłączone z pod kompetencji Trybunału. Wynikłaby sprzeczność, poderwanie zasady swobodnego działania samorządu [1]).

Jeśli bowiem uchwały organów ustrojowych związków samorządowych wymagają zatwierdzenia władz nadzorczych, to jest rzeczą

---

¹) Stosunek rozporządzenia o postępowaniu adm. do samorządu omawia *prof. T. Bigo:* „Z ustrojowych zagadnień samorządu“, Lwów 1933. Postawiwszy na wstępie (str. 4) pytanie: czy przepisy tych dekretów (o organizacji władz adm. ogólnej i o postęp. adm. z 1928 r.). odnoszące się do samorządów, są zgodne z ustawą o pełnomocnictwach z 2.VIII 1926 (Dz. U. p. 443) . . ., stwierdza autor, że . . . wbrew apodyktycznemu brzmieniu art. 1 dekretu p. a. staje się problematyczna moc obowiązująca w stosunku do samorządu następujących postanowień: art 99, 102, 101, 70, 93, 95, 15 (str. 15). Odnośnie art. 99 p. a. czytamy na str. 15: W płaszczyźnie samorządowej powyższa zasada oznacza po prostu negację samorządu. Z chwilą, gdy każdą decyzję mogłaby władza nadzorcza zmienić, samorząd przestałby istnieć, bo zabrakłoby głównej cechy: samodzielności i „prawo stanowienia“ (art. 67 Konstytucji) stałoby się fikcją. Ponieważ trudno przypuścić, że ustawodawca pragnął tym przepisem znieść samorząd w Polsce, musimy zgodzić się na wniosek, że postanowienie art. 99 odnosi się do samorządu tylko częściowo, mianowicie o tyle, o ile daje władzy orzekającej uprawnienie do zmiany własnych decyzyj; natomiast nie obowiązuje w zakresie administracji samorządowej, o ile daje upoważnienie władzy nadzorczej. Taką konkluzję musimy przyjąć także dlatego, że zastosowanie cyt. art w całej rozciągłości stałoby w oczywistej sprzeczności z ustawą o pełnomocnictwach.

pewności obrotu prawnego, by decyzje tych władz po wyczerpaniu toku instancji nie ulegały zmianie. W tym bowiem wypadku samorzad występuje jako odrębny podmiot administracji, dysponujący w ramach porządku prawnego własną sferą uprawnień. Inaczej rzecz się przedstawia w wypadku zastosowania art. 99 w administracji rządowej. Posługując się jej personifikacją można by powiedzieć, że nastąpiłoby w konkretnym wypadku uchylenie bądź zmiana woli danego podmiotu przed jej objawieniem, lub gdy wola jego jest skierowana na urządzenie stosunków na rzeczach, pozostających w jego rozporządzeniu. W życiu osoby fizycznej fakty te określa się pojęciem stanów świadomości, bądź stwierdza się zachowanie z reguły prawnie obojętne. Ale zjawiska, które w życiu osoby fizycznej znajdują się poza sferą unormowaną przez prawo, jako przejaw działalności Państwa są natury prawnej. W obydwu jednak kierunkach działalność tego podmiotu (oczywiście z zastrzeżeniem ścisłego przestrzegania przepisów ustawowych), pozostaje bez wpływu na sferę prawną podmiotów innych, tak jak bez wpływu pozostaje np. odstąpienie od postanowienia lub spożycie przez osobę fizyczną rzeczy, pozostającej zgodnie z prawem w jej zupełnej dyspozycji.

Wobec tego, pomijając sprawy mniejszej wagi (np. czy uchwała rady była zgodna z art. 36 ustawy samorz.), stwierdzić można, że wojewoda nie mógł w danym wypadku korzystać z upoważnienia art. 99 p. a. Jeśli zachodziła sprzeczność w konkretnym wypadku z art. 36, to pozostawała możliwość zastosowania art. 66 ustawy samorz. lub skarga do N. T. A.

S. PRZESTRZELSKI

ARESZTY GMINNE

Konieczność uregulowania w drodze ustawowej sprawy aresztów gminnych staje się z dniem każdym zagadnieniem coraz bardziej palącym, z jednej bowiem strony szereg gmin miejskich i wiejskich nie posiada w ogóle tych aresztów, z drugiej zaś areszty istniejące, jak to ujawniła przeprowadzona przed kilkoma laty ankieta, przeważnie nie odpowiadają swemu przeznaczeniu i współczesnym wymaganiom, stawianym tego rodzaju zakładom karnym, zwłaszcza o ile chodzi o województwa centralne i wschodnie.

Opracowany w 1926 r. projekt rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w tym przedmiocie nie został zrealizowany, gdyż nie wskazywał źródła pokrycia wydatków, związanych z budową i utrzymaniem aresztów gminnych.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7.III 1928 r. w sprawie organizacji więziennictwa (Dz. U. poz. 272) w art. 66 przewiduje wydanie ustawy o aresztach gminnych, odnośna jednak ustawa dotychczas nie ujrzała światła dziennego, ponieważ kwestia finansowa omawianego zagadnienia napotyka na przeszkody.

Rozporządzenie o postępowaniu karnym administracyjnym z dn. 22.III 1928 r., aczkolwiek zawiera wprawdzie w art. 55 przepis, że mieszkańcy gmin miejskich i wiejskich, w których nie urządzono jeszcze aresztu gminnego, będą odbywali kary aresztu, wymierzone przez władze administracyjne, w więzieniach ogólnych za zwrotem przez te władze kosztów według taryfy, którą ustala Min. Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia, — przepis ten jednak częstokroć nie może być zastosowany wskutek przepełnienia więzień.

W związku z powyższym, jak również wobec coraz częściej powstającej konieczności stosowania zastępczej kary aresztu z powodu nieściągalności grzywny, — zanotowano, że znaczna ilość prawomocnych orzeczeń władz administracyjnych pozostaje przez czas dłuższy bez wykonania.

Zjawisko to jest nader niepożądane z punktu widzenia państwowego, gdyż powoduje utrwalenie się poglądu wśród szerszych kół ludności, że kary aresztu, wymierzane przez władze administracyjne, są niewykonalne oraz osłabia poczucie porządku prawnego; niepożądane jest ponadto ze względu na zasady polityki karnej administracyjnej, kara bowiem może osiągnąć swój cel jedynie wówczas, gdy wykonywana będzie w jak najkrótszym okresie czasu od chwili popełnienia wykroczenia.

Tak się przedstawiają motywy przemawiające za rozwiązaniem poruszonej sprawy w drodze ustawowej.

Jak wspomniałem, opracowany poprzednio w tej materii projekt ustawy nie mógł być zrealizowany, ponieważ nie podawał źródła pokrycia odpowiednich wydatków. Zdaniem moim „kwestia finansowa" tej sprawy nie powinna napotkać na poważniejsze przeszkody. Pogląd ten opieram na następujących przesłankach: w myśl art. 56 rozp. o postępowaniu karnym administracyjnym do czasu ogólnego uregulowania sprawy przeznaczenia grzywien, grzywny, wymierzane w drodze postępowania karnego administracyjnego, przypadają na rzecz Skarbu Państwa, o ile poszczególne ustawy nie stanowią inaczej.

Art. zaś 42 § 3 kod. kar. z 1932 r., mający zastosowanie na podstawie art. 2 prawa o wykroczeniach, wskazuje, że grzywny wpływające do Skarbu Państwa są przeznaczone na „potrzeby zakładów karnych, poprawczych i zabezpieczających".

Areszt gminny należy również uznać za „zakład karny", przeznaczony w pierwszym rzędzie do odbywania kar wymierzanych przez władze administracyjne.

Posiadana więc przez Skarb Państwa z wspomnianego źródła kwota, odpowiednio rozprowadzona pomiędzy województwa, stworzyłaby realne podstawy do zapoczątkowania akcji budowy aresztów gminnych względnie doprowadzenia istniejących do stanu odpowiadającego ich zadaniom i potrzebom.

Oczywista rzecz, że poprzednio należałoby przeprowadzić ankietę na obszarze poszczególnych województw celem ustalenia w przybliżeniu wysokości kwoty niezbędnej na pokrycie odnośnych wydatków.

Poza tym, należy tu zaznaczyć, że w istnieniu aresztów gminnych zainteresowane są również samorządy ze względu na rozszerzający się zakres kompetencji władz samorządowych w orzecznictwie karnym, jak też z punktu widzenia interesów miejscowej ludności, co uzasadnia do pewnego stopnia konieczność współudziału samorządów w finansowaniu omawianej akcji. Kwestia, w jakiej formie i na jakich podstawach

finansowych współudział samorządów winien być zapewniony, może być przedmiotem rozważań rzeczowo właściwych czynników i sądzę, że dałaby się pomyślnie załatwić w drodze kompromisu. Tylko wspólny wysiłek władz państwowych i samorządowych zdoła skierować tę sprawę na odpowiednie tory.

Wydanie jednak ustawy, to dopiero pierwszy krok do dalszej pracy. Musimy liczyć się z tym, że budowa aresztów związana z potrzebą wyłożenia na ten cel znacznych środków materialnych, będzie rozłożona na dłuższy okres czasu.

W walce więc z tym niepożądanym zjawiskiem, jakim jest niewykonywanie prawomocnych orzeczeń władz administracyjnych, należy zastosować i inne środki skuteczne. Wśród nich wysuwają się na plan pierwszy: warunkowe zawieszenie wykonania kary w postępowaniu karnym administracyjnym oraz wprowadzenie w odpowiednim ujęciu przepisu zawartego w art. 43 k. k. z 1932 r. („w razie nieściągalności grzywny, lub w razie gdyby jej ściągnięcie narażało skazanego na ruinę majątkową, sąd nakazuje wykonywanie pracy na rachunek grzywny...").

Umożliwienie władzom administracyjnym, powołanym do wykonywania orzecznictwa karnego, stosowania tych instytucji przyczyniłoby się w pewnej mierze do częściowego zlikwidowania sprawy niewykonalności prawomocnych orzeczeń karnych, — nie rozwiązałoby jednak zagadnienia aresztów gminnych, które w dalszym ciągu coraz dotkliwiej będzie przypominać o swoim istnieniu.

Wszyscy jesteśmy naocznymi świadkami olbrzymiego wysiłku finansowego, podjętego przez władze państwowe i samorządowe, a zmierzające do zaspokojenia różnorodnych potrzeb Państwa, i zdaję sobie sprawę, że zagadnienie aresztów gminnych nie należy w dobie obecnej do zagadnień „popularnych", sądzę atoli, iż motywy wyżej przytoczone w stopniu dostatecznym podkreślają akcenty aktualności poruszonej sprawy.

Mgr ANTONI ROBACZEWSKI

BUDŻETY MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH W OKRESIE 12. LECIA, T. J. OD R. 1927/28 DO R. 1938/39

(Ciąg dalszy)

Najwyższa Izba Kontroli w okresie sprawozdawczym wykazała nieprawidłowości i uchybienia w szczególności w zakresie gospodarki budowlanej i nieruchomościami państwowymi.

Ogólna ocena gospodarki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w świetle wyników kontroli wypadła w sprawozdaniu Najwyższej Izby Kontroli Państwa, jak następuje:

„Oceniając w świetle wyników kontroli gospodarkę Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, stwierdzić wypada, że na przestrzeni kilku ostatnich lat gospodarka ta została w poszczególnych działach w znacznym stopniu uporządkowana tak, że na ogół poważniejszych zarzutów nie nastręcza[2]), z wyjątkiem wyżej przytoczonych zastrzeżeń co do gospodarki budowlanej i gospodarki nieruchomościami państwowymi, która wykazuje jeszcze nadal poważniejsze niedomagania, powodujące spadek wpływów z czynszów i wzrost zaległości z tego tytułu oraz niedostateczne wykorzystanie tego źródła dochodów Skarbu Państwa.

Nadmienić tu należy, że te właśnie działy gospodarki Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przyjęło po zlikwidowanym Ministerstwie Robót Publicznych dopiero w dniu 1 lipca 1932 roku.

Inowacją o dużym znaczeniu dla równowagi i w wykonaniu budżetu była uchwała Rady Ministrów z dnia 23 listopada 1935 roku w sprawie odpowiedzialności za wykonywanie budżetu za rok 1936/37.

Uchwała ta brzmi, jak następuje:

„W granicach kwot, ustalonych uchwałą Rady Ministrów z 15.XI 1935 r. w preliminarzu budżetowym na r. 1936/37, zostaną przez po-

---

[2]) Podkreślenia moje.

szczególne ministerstwa w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu ułożone szczegółowe preliminarze budżetowe.

Każdy z ministrów zleci w podległym mu ministerstwie urzędnikowi, na stanowisku nie niższym niż naczelnika wydziału lub równorzędnym, czuwanie nad prawidłowością opracowania preliminarza budżetowego na rok 1936/37.

Urzędnik, któremu to zostanie zlecone, jest odpowiedzialny za dokładność i realność układu preliminarza, opracowanego przez ministerstwo, w szczególności zaś za realność preliminowania kredytów na: wydatki osobowe, przelewy, wydatki rzeczowo administracyjne oraz wydatki o kredytach szacunkowych, tj. takich, gdzie znana jest wysokość wydatku na jednostkę, natomiast szacowana jest ilość jednostek.

W ciągu okresu budżetowego 1936/37 jest urzędnik ten odpowiedzialny osobiście wobec właściwego ministra za wykonywanie budżetu zgodnie z ustawą skarbową.

Nazwiska urzędników, którym zostało zlecone czuwanie nad opracowaniem i wykonywaniem preliminarza, zostaną zakomunikowane Ministrowi Skarbu.

Gdyby wykonywanie budżetu było niezgodne z ustawą skarbową, a w szczególności, gdyby wpływy rzeczywiste w danej części budżetu były niższe od dochodów preliminowanych, wówczas minister skarbu ma prawo wydelegowania za zgodą Prezesa Rady Ministrów i w porozumieniu z właściwym ministrem swego delegata do współdziałania przy wykonywaniu budżetu".

Na podstawie tej uchwały Rady Ministrów, Minister Spraw Wewnętrznych 4.XII 1935 r. zlecił *Antoniemu Robaczewskiemu*, naczelnikowi wydziału ogólnego w Zarządzie Centralnym Mstwa Spraw Wewnętrznych, czuwanie nad opracowaniem i wykonywaniem całości preliminarza budżetowego tegoż Ministerstwa.

Widzimy tedy, że stworzono instytucję t. zw. „komisarzy oszczędnościowych [1]), ale już nie jako instytucję doraźną, ale o charakterze stalszym, bo obliczonym co najmniej na okres budżetowy. Zobaczymy następnie, że instytucja ta ustala się i jest przedłużana z roku na rok.

Jakież cele wytknięto tej instytucji „komisarzy oszczędnościowych?

---

¹) Komisje i Komisarze Oszczędności — patrz *Tadeusz Grodyński* zasady gospodarstwa budżetowego w Polsce na tle porównawczym — Kraków 1932 r. str. 328. *Roman Hausner*: Poczynania organizacyjno-oszczędnościowe w Polsce w latach 1918—1934, Warszawa 1935 r.

Wicepremier i Minister Skarbu *Eugeniusz Kwiatkowski*, jako cel pierwszy i najgłówniejszy uznał równowagę budżetową. Temu najwyższemu w danym momencie celowi musiało być podporządkowane wszystko i wszystko musiało temu najwyższemu celowi służyć.

Nie masz jednak równowagi budżetowej, gdy budżet jest fikcją, gdy układany jest nierealnie i niedokładnie, gdy układany jest z góry z tą myślą, że wykonywany będzie z dodatkowymi kredytami, co najgorsze zaś z zaległościami. Tworzy się wtedy poza tym budżetem, który znalazł swój wyraz cyfrowy w ustawie skarbowej, jeszcze inny, drugi budżet znany tylko urzędom centralnym, budżet stworzony zaległościami i zadłużeniami [1]).

Dlatego też uchwała Rady Ministrów w sprawie odpowiedzialności za wykonanie budżetu stawia dwa główne cele:

1) dokładność i realność układu preliminarza, w szczególności zaś realność preliminowania kredytów na: wydatki osobowe, przelewy, wydatki rzeczowo-administracyjne oraz wydatki o kredytach szacunkowych, tj. takich, gdzie znana jest wysokość wydatku na jednostkę, natomiast szacowana jest ilość jednostek,

2) wykonywanie budżetu zgodnie z ustawą skarbową.

Oto dwa kardynalne zadania tej instytucji określone jasno i wyraźnie.

Dalszym rozwinięciem uchwały Rady Ministrów o odpowiedzialności za wykonywanie budżetu było zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 20.XII 1935 r. do wojewodów, precyzujące odpowiedzialność, jaką nieść mają kierownicy oddziałów budżetowo-gospodarczych w urzędach wojewódzkich. Kierownicy tych właśnie komórek, w których ogniskuje się budżet, rachunkowość i gospodarka całej zespolonej administracji ogólnej (6 resortów), niektórych funduszów itd. [2]), przez te oddziały budżetowo-rachunkowe przelewa się roczna suma obrotów w dochodach i wydatkach w wysokości 521.634.000.

Wspomniane wyżej zarządzenie poleca wojewodom, aby ze swej strony zlecili czuwanie nad prawidłowością dokonywanych wydatków w ramach rozporządzalnych kredytów—kierownikowi oddziału budżetowo-gospodarczego.

Urzędnik ten będzie osobiście odpowiedzialny za:

---

[1]) Patrz *Antoni Robaczewski* i preliminarz budżetowy M-stwa Spraw Wewnętrznych na okres od 1.IV 1934 r. do 31.III 1935 r. Warszawa 1934 r. str. 35.

[2]) Patrz *Włodzimierz Hryhorowicz*: Oddziały budżetowo-gospodarcze w urzędach wojewódzkich. Gazeta Administracji Nr 24 z 15 grudnia 1937 roku.

1) pokrywanie wydatków z właściwych otwartych na dany cel kredytów lub z właściwych sum niebudżetowych;

2) zgodność wykonywanych dyspozycyj z przepisami rachunkowo-kasowymi;

3) celowość i konieczność wydatków, dokonywanych przez niego w granicach upoważnienia udzielonego mu przez wojewodę.

Zarządzenie to nie umniejsza odpowiedzialności naczelników wydziałów fachowych za celowość wydatków, wynikającej z § 8 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z 13.VIII 1931 r. w sprawie organizacji urzędów wojewódzkich oraz trybu załatwiania spraw w tych urzędach (Dz. U. poz. 611).

W razie otrzymania dyspozycji sprzecznej z zasadami wymienionego zarządzenia, kierownik oddziału budżetowo-gospodarczego winien wstrzymać jej wykonanie i przedstawić sprawę do rozstrzygnięcia wojewodzie. Sprawy takie winny być wpisywane przez kierownika oddziału budżetowo-gospodarczego do specjalnego zeszytu celem umożliwienia organom inspekcji zbadania słuszności uwag kierownika.

Równocześnie zarządzenie przypomina wojewodom zarządzenie Ministerstwa z 25.III 1931 r. (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 3, poz. 85), w myśl którego kierownik oddziału budżetowo gospodarczego jest wojewódzkim referentem oszczędnościowym i z tego tytułu powinien współdziałać we wszystkich poczynaniach w zakresie zagadnień organizacyjno-oszczędnościowych.

Mając na względzie, że realność opracowanego przez Rząd preliminarza budżetowego na r. 1936/37 jest w dużej mierze zależna od przejścia do tego okresu bez zaległości z okresów poprzednich, Minister prosi wojewodów o wydanie stosownych zarządzeń, zmierzających do zakończenia okresu budżetowego 1935/36 możliwie bez żadnych zaległości i wyraża w końcu przeświadczenie, że wojewodowie, doceniając powagę sytuacji finansowej Państwa, sprawą poruszoną zainteresują się osobiście i dołożą wszelkich starań, aby gospodarka budżetowa w województwie otrzymała bieg prawidłowy i była dostosowana do wysiłków Rządu.

W dalszym rozwinięciu omawianej uchwały Rady Ministrów Minister Skarbu wystosował w 8.IV 1936 r. (D. III. 5346/1/36) do wszystkich ministrów pismo, którego treść ze względu na wagę jego w omawianej materii przytaczam dosłownie:

Na podstawie uchwały Rady Ministrów z 23.XI 1935 r. w sprawie odpowiedzialności za wykonywanie budżetu na r. 1936/37 zostali przez Panów Ministrów

wyznaczeni spośród podległego im personelu urzędnicy, odpowiedzialni wobec Panów Ministrów za wykonywanie budżetu na r. 1936/37 zgodnie z ustawą skarbową.

Celem wzmocnienia kontroli nad wykonywaniem budżetu i nadania jej jednolitego charakteru we wszystkich Ministerstwach, jak również i w celu skoordynowania tej kontroli z kontrolą, wykonywaną przez Ministerstwo Skarbu — mam zaszczyt prosić Panów Ministrów o polecenie urzędnikom, odpowiedzialnym za wykonywanie budżetu na r. 1936/37 spełniania w ciągu okresu budżetowego 1936/37 następujących prac i czynności i stosowania się do niżej podanych wskazówek:

Do zakresu działania urzędników, odpowiedzialnych za wykonywanie budżetu. należy:

1) opiniowanie z punktu widzenia budżetowego (właściwość użycia i wystarczalność kredytów budżetowych, zgodność z obowiązującymi przepisami budżetowymi), przedkładanych Panu Ministrowi do aprobaty projektów zarządzeń. umów względnie innych aktów, powodujących lub mogących spowodować wydatki ze Skarbu Państwa,

2) rozstrzyganie na terenie danego Ministerstwa wszelkich spraw spornych, wynikłych z interpretowania postanowień ustawy skarbowej, a w szczególności określenia charakteru wydatków, dokonywanych z budżetu i sposobu ich właściwego zarachowania na poszczególne paragrafy budżetu. W sprawach ważniejszych, nasuwających wątpliwości — winni urzędnicy odpowiedzialni za wykonywanie budżetu występować o wyjaśnienie do Ministerstwa Skarbu,

3) zapoczątkowanie i stałe prowadzenie w odniesieniu do całego Ministerstwa następujących ewidencyj według załączonych wzorów:

a) etatów osobowych

b) środków lokomocji

c) zadłużenia bieżącego oraz jego spłaty według wzoru podanego w piśmie okólnym Ministerstwa Skarbu z 5.VI 1935 r L. D. III. 7901/1/35.

4) przygotowywanie wniosków w sprawie przeniesień (virement) na podsta- art. 6 ustawy skarbowej na okres 1936/37. Wnioski takie winny być sporządzane według jednolitego schematu, podanego w załączeniu i winny być zaopatrzone w podpis urzędnika odpowiedzialnego za wykonywanie budżetu.

Wnioski w sprawie przeniesień względnie dotyczące zwiększania rozchodów w planach finansowo-gospodarczych przedsiębiorstw, zakładów względnie funduszów państwowych winny bezwzględnie zawierać uzasadnienie realności preliminowanej w budżecie wpłaty do skarbu względnie winny udowadniać, że preliminowana dopłata ze Skarbu nie ulegnie zwiększeniu na skutek projektowanego przeniesienia czy też zwiększenia rozchodów.

5) Opracowywanie wniosków w sprawie wysokości budżetu miesięcznego Ministerstwa.

We wnioskach dotyczących budżetu miesięcznego należy zwracać szczególną uwagę na ścisłe obliczenie wydatków specjalnych i inwestycyjnych, podając uzasadnienie ich wysokości. Gdy chodzi o projektowaną wysokość wydatków na płace i przelewy oraz wydatków rzeczowo-administracyjnych — to należy je uzasadniać tylko w odniesieniu do tych wydatków, które według propozycji właściwej władzy naczelnej mają przekraczać 1/12 część kredytu całorocznego w danym paragrafie.

Ponadto należy wraz z wnioskiem co do budżetu miesięcznego przesyłać zestawienie kwot, które przewiduje się w tym budżecie na spłatę zadłużenia bieżącego Ministerstwa.

Wnioski w sprawie budżetu miesięcznego winny być sporządzane według załączonego schematu i zawierać u dołu podpis urzędnika odpowiedzialnego za wykonywanie budżetu, stwierdzający prawidłowość preliminowanych w tym budżecie kredytów oraz właściwe preliminowanie dochodów, a w szczególności realność przewidywanych wpłat przedsiębiorstw państwowych.

Wreszcie pozwalam sobie prosić P. P. Ministrów o polecenie wszystkim podległym władzom asygnującym, aby zarówno przy układaniu budżetów miesięcznych jak i przy ich wykonywaniu stosowały bezwzględną oszczędność, od której w pierwszej linii należy równowaga budżetu roku 1936/37. Władze te winny również dokładać jak największych starań w kierunku uzyskania dla Skarbu Państwa wszystkich budżetem objętych źródeł dochodowych.

(—) E. Kwiatkowski

C. d. n.

UWAGI I WNIOSKI URZĘDÓW WOJEWÓDZKICH

Ciąg dalszy

PROJEKT URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO KIELECKIEGO.

PROJEKT

Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych o wewnętrznej organizacji starostw i trybie ich urzędowania.

I. Postanowienia ogólne.

§ 1. *(treść § 1 ustp. 1 i 2 rozp. z 20.VI.1930).*

§ 2. *(treść § 2 ustp. 1 — 4 rozp. z 30.VI.1930).*

(5) Funkcjonariuszom, którzy sprawują czynności na obszarze dwóch lub więcej powiatów, delegacje na wszelkie podróże służbowe wystawia starosta, któremu podlegają pod względem osobowym.

(6) Starosta, któremu dany funkcjonariusz podlega pod względem osobowym, obowiązany jest dostarczyć temu funkcjonariuszowi odpowiedniego pomieszczenia na urzędowanie, dbać o udzielenie mu niezbędnej pomocy kancelaryjnej oraz o zaopatrywanie w potrzebne przybory kancelaryjne i materiały pisarskie.

§ 3. *(treść § 3 rozp. z 30.VI.1930).*

§ 4. (1) Wszystkie pisma wychodzące ze starostwa mają nagłówek ,,Starostwo" z oznaczeniem powiatu w formie przymiotnikowej.

(2) Starosta podpisuje pisma wychodzące ze starostwa z oznaczeniem ,,Starosta" bez dodatku ,,grodzki", ,,powiatowy", ,,morski" i oznaczenia powiatu w formie przymiotnikowej.

(3) Urzędnik, któremu poruczono pełnienie obowiązków starosty, podpisuje z oznaczeniem ,,p. o. Starosty".

(4) Wicestarosta podpisuje pisma wychodzące ze starostwa z oznaczeniem ,,Starosta w. z." Tak samo podpisuje pisma wychodzące ze starostwa urzędnik z działu administracji spraw wewnętrznych w przypadkach przewidzianych w § 37 (1) niniejszego rozporządzenia.

(5) Wszystkie inne pisma podpisywane są z oznaczeniem ,,Za Starostę". Jedynie świadectwa, orzeczenia i elaboraty fachowe lekarskie, lekar-

sko-weterynaryjne, fachowo leśne, fachowo rolne, jako też inne fachowc techniczne podpisywane są przez właściwych urzędników fachowych bez dodatku „Za Starostę“, jednak i w tych przypadkach pisma starostwa, dc których wspomniane świadectwa, orzeczenia i elabraty są załącznikami podpisywane są w zwykłym trybie wskazanym w niniejszym paragrafie dla pism wychodzących ze starostwa.

(6) Pod każdym podpisem powinno być umieszczone wyraźne brzmienie nazwiska podpisującego oraz jego tytuł urzędowy.

§ 5. *(treść § 5 rozp. z 30.VI.1930) przepisy.*

II. Podział czynności.

§ 6. (1) Starostwo dzieli się na referaty. Referat stanowi jednostkę organizacyjną starostwa.

(2) W referatach łączy się sprawy pozostające w związku pod względem prawnym, faktycznym lub fachowym.

(3) Czynności każdego referatu powinny być określone w szczegółowym podziale czynności. Określenie to następuje przez ustalenie kategorii spraw każdemu referatowi przydzielonych, które powinny stanowić równocześnie podstawę rzeczowego podziału akt (wykazu akt) dla celów kancelaryjnych.

§ 7. W każdym starostwie są w zasadzie następujące referaty:

1) *Referat ogólny* obejmujący następujące sprawy:

a) wynikające ze stanowiska starosty jako przedstawiciela Rządu,

b) dotyczące ogólnego kierownictwa, a mianowicie sprawy wewnętrznej organizacji starostwa oraz innych urzędów i organów podległych staroscie, czuwanie nad techniczną stroną urzędowania w starostwie ze stanowiska sprawności i oszczędności, sprawy osobowe a w szczególności przydziału, uzupełnienia i szkolenia personelu, czuwanie nad działalnością normatywną starostwa, jako też nadzór nad kancelarią starostwa.

c) rachunkowe oraz nadzoru nad racjonalnym zaspokojeniem gospodarczych i biurowych potrzeb starostwa.

2) Referat bezpieczeństwa, obejmujący sprawy polityczne i bezpieczeństwa publicznego.

3) Referat porządku publicznego.

4) Referat administracyjno-prawny, obejmujący sprawy, wymagające z reguły przygotowania prawniczego, o ile nie należą do innych referatów.

5) Referat obrony Państwa, obejmujący sprawy ogólne wojskowe, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, mobilizacyjne oraz obrony przeciwgazowej i przeciwlotniczej.

6) Referat karno-administracyjny, obejmujący sprawy orzecznictwa i polityki karno-administracyjnej.

7) Referat samorządowy, obejmujący sprawy samorządu terytorialnego.

8) Referat wyznaniowy, obejmujący wyznania.

9) Referat przemysłowy, obejmujący sprawy przemysłowe oraz organizacji przemysłowych i rzemieślniczych.

10) Referat wodny, obejmujący sprawy wodno-prawne.

11) Referat opieki społecznej, obejmujący sprawy opieki społecznej.

12) Referat sanitarny, obejmujący sprawy sanitarne, prakytki lekarskiej, lecznictwa, pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych oraz farmaceutyczne.

13) Referat weterynaryjny, obejmujący sprawy weterynaryjne.

14) Referat rolnictwa i reform rolnych, obejmujący sprawy przebudowy ustroju rolnego oraz opieki nad rolnictwem.

15) Referat ochrony lasów, obejmujący sprawy ochrony lasów, nie stanowiących własności Państwa.

16) Referat melioracyjny, obejmujący sprawy melioracyjne z zakresu administracji rolnictwa i reform rolnych.

17) Referat budowlany, obejmujący sprawy administracji budowy i remontu gmachów stanowiących własność Skarbu Państwa oraz opinii fachowych w sprawach budowlanych.

18) Referat spraw inwalidzkich, obejmujący sprawy zaopatrzenia inwalidów oraz uznania osób za zaginione bez własnej winy na terenie i w czasie działań wojennych. Referaty te istnieją jedynie w niektórych starostwach, powołanych do załatwiania tych spraw i obejmują zakresem działania kilka powiatów.

§ 8. Wojewoda ma prawo na czas koniecznej potrzeby znosić niektóre lub wszystkie referaty, objęte § 7, pkt. pkt. 6, 7, 8, 9 i 10, a sprawy objęte tymi referatami włączyć do referatu administracyjno-prawnego, o ile za tym przemawiają warunki miejscowe, a zwłaszcza wgląd na zakres działania starostwa, minimalne wpływy spraw, stan liczebny, kwalifikacje personelu itp.

§ 9. Starosta ma prawo w drodze wyjątku i na czas koniecznej potrzeby wydzielić z poszczególnych referatów sprawy o specjalnym charakterze, jak np. wyborów do ciał ustawodawczych, powodzi, spisu ludności itp. i przydzielić je do załatwienia urzędnikowi uzależnionemu tylko bezpośrednio od siebie lub wicestarosty, przez co jednak nie powstaje żadna nowa jednostka organizacyjna.

§ 10. *(treść z § 10 ustp. 1 rozp. z 30.VI.1930).*

(2) W każdym razie powinny być określone szczegółowo kwalifikacje, którym powinni odpowiadać urzędnicy sprawujący kierownictwo referatów:

1) obrony Państwa,
2) sprawy karno-administracyjne,
3) sprawy polityczne i bezpieczeństwa publicznego.

III. Sposób urzędowania.

§ 11. (1) Wszystkie referaty *(dalej ustp. 1 § 11 rozp.)*.

(2) Referaty (dalej ustp. 2 § 11 rozp.), sprawy fachowe lub w przypadkach, gdy z ustaleń poczynionych w toku urzędowania w jednym referacie zajdzie potrzeba nadania biegu nowej sprawie w drugim referacie.

(3) *(Ustp. 3 § 11 rozp.)*.

§ 12. (1) Czynności poszczególnych urzędników referujących obejmują załatwianie pod względem merytorycznym i formalnym na podstawie obowiązujących przepisów tych spraw, które należą do ich zakresu czynności.

(2) *(treść § 7 ustp. 1 rozp.)*.

(3) *(treść ustp. 1 § 12 rozp.)*.

(4) Zakres i sposób wzajemnego porozumienia ustala zasadniczo starosta. W wątpliwych przypadkach rozstrzyga doraźnie starosta, przedstawiając sprawę następnie do rozstrzygnięcia wojewodzie.

(5) Funkcjonariusze, sprawujący czynności urzędowe dwu lub więcej powiatów, ze względu na znaczną część czynności wykonywanych w drodze objazdowej, obowiązani są przynajmniej jeden dzień w tygodniu przeznaczyć z góry na urzędowanie i przyjmowanie interesantów w starostwie, w którym mają swoją siedzibę. Przyjmowanie interesantów powinno z reguły przypadać, o ile możności, w dni targowe.

(6) Funkcjonariusze, sprawujący czynności urzędowe na obszarze dwu lub więcej powiatów, obowiązani są niezależnie od przyjmowania interesantów w starostwach, w których mają swoją siedzibę urzędową, przeznaczyć w razie potrzeby i w granicach możliwości odpowiednią ilość dni w tygodniu względnie w miesiącu na załatwianie spraw należących do ich zakresu czynności i przyjmowanie interesantów w innych starostwach. Dni te określa właściwy terytorialnie starosta, któremu dany funkcjonariusz podlega pod względem osobowym w porozumieniu z zainteresowanym starostą. Miejsce i czas przeznaczony na przyjmowanie interesantów przez tych urzędników należy podać każdorazowo do wiadomości publicznej.

(7) Urząd wojewódzki kieruje korespondencję z reguły do właściwych terytorialnie starostów. Właściwy terytorialnie starosta po przejrze-

niu korespondencji zarządza niezwłocznie jej odesłanie właściwemu funkcjonariuszowi, spełniającemu czynności urzędowe na obszarze dwu lub więcej powiatów. Pisma urzędu wojewódzkiego o charakterze nagłym, jak również pisma (orzeczenia), do których dołączone są liczniejsze akta sprawy lub plany, powinny być kierowane bezpośrednio do starostwa, w którym ma siedzibę urzędową funkcjonariusz, sprawujący czynności na obszarze dwu lub więcej powiatów. Odpis takich pism urząd wojewódzki przesyła do wiadomości właściwemu terytorialnie staroście.

(8) Akta spraw, załatwianych przez funkcjonariuszów, sprawujących czynności na obszarze dwu lub więcej powiatów pozostają z reguły we właściwych terytorialnie starostwach. Jeśliby jednak warunki miejscowe na to nie zezwalały lub utrudniały urzędowanie, akta takich spraw mogą być przechowywane w starostwach, w których mają swoje siedziby urzędowe odnośni funkcjonariusze.

§ 13. *(treść § 13 rozp. z 30.VI.1930 r.).*

§ 14. *(treść § 14 rozp. z 30.VI.1930 r.).*

§ 15. *(treść § 15 rozp. z 30.VI.1930 r.).*

§ 16. *(treść § 16 rozp. z 30.VI.1930 r.).*

IV. Kancelaria.

§ 17. (1) Kancelaria starostwa wchodzi w skład referatu ogólnego.

(2) Kancelaria obejmuje wspólne dla całego starostwa:

1) biuro informacyjno-podawcze,

2) czystopisarnię,

3) ekspedyturę,

4) składnicę akt.

(3) Szczegóły organizacji kancelarii regulują osobne przepisy kancelaryjne dla starostw.

(4) Do obowiązków urzędnika sprawującego kierownictwo kancelarii należy:

1) spełnianie czynności przewidzianych przepisami kancelaryjnymi dla starostw,

2) załatwianie spraw rachunkowo-gospodarczych,
związanych z tym ksiąg rachunkowych, inwentarzowych, materiałowych, depozytowych itp., z wyjątkiem dotyczących robót budowlanych prowadzonych przez państwowe organa służby technicznej,

3) prowadzenie księgi przyjęć interesantów,

4) uwierzytelniania odpisów pism i dokumentów w ramach obowiązujących przepisów,

5) legalizacja podpisów na dokumentach.

§ 18. (1) W organizacji kancelarii będzie zabezpieczona ochrona tajności i poufności spraw.

(2) *(treść § 17 ustp. 2 rozp.)* o postępowaniu administracyjnym lub jakiekolwiek inne osoby interesowane. Załatwienia poufne nie mogą być również przedmiotem komunikatów do prasy lub innych informacyj, wychodzących poza obręb starostwa.

(3) *(treść ustp. 3 § 17 rozp.)* . . . . instancje wyższe oraz inne władze, urzędy i organa państwowe, jako też sprawy mobilizacyjne.

(4) *(treść ustp. 4 § 17 rozp.)*.

(5) *(treść ustp. 5 § 17 rozp.)*.

(6) Poza tym odnośnie spraw tajnych obowiązują następujące zasady:

1) przyjmowanie i załatwianie spraw tajnych i przechowywanie odnośnych akt należy w zasadzie do obowiązków starosty względnie wicestarosty,

2) *(ustp. ostat. § 17 rozp)*.

3) starosta może załatwienie poszczególnych spraw tajnych przekazywać urzędnikom referującym, którzy mają poruczony odnośny referat.

V. Ekspozytury starostw.

§§ 19. 20, 21, 22 według dotychczasowego brzmienia ustalonego rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30.VI.1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 464).

VI. Zakres czynności i odpowiedzialności.

1. Starosta.

§ 23. *(treść ustp. 1 § 23 rozp.)*.

§ 24. (1) *(treść ustp. § 24 rozp.)*.

(2) *(treść ustp. 2 pkt 1 — 5 § 24 rozp.)*.

6) za wydanie zarządzeń mających na celu ochronę tajności i poufności spraw oraz ogólny nadzór nad ich wykonywaniem i przestrzeganiem.

(Dalej patrz 6 — 8 § 24 rozp.).

§§ 25 i 26 według dotychczasowego brzmienia, ustalonego rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z 30.VI.1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 464).

(Treść § 27 rozp., pkt 1 — 18) z tym, że pkt 17 projektu zmieniono na „pisma adresowane do Starosty".

19) wdrażanie postępowania scaleniowego i ustalanie obszarów scalenia,

20) usuwanie poszczególnych członków rady uczestników scalenia i rozwiązania rady,

21) zatwierdzanie projektów scaleniowych,

22) usuwanie drobnych dzierżawców przy znoszeniu służebności,

23) wyznaczanie dla drobnych dzierżawców działek zastępczych, zarządzanie przeniesienia dzierżawców na te działki i orzekanie o rozwiązaniu umów dzierżawnych przy znoszeniu służebności,

24) orzekanie o uwłaszczeniu oraz o wykupie gruntów podlegających ustawie o ochronie drobnych dzierżawców rolnych,

25) podział gruntów wspólnych kilku gromad wiejskich lub ich części na terenie województw wschodnich,

26) zatwierdzanie projektów parcelacji prywatnej wraz z ceną ziemi oraz wykazów nabywców,

27) zarządzenie o usunięciu dzierżawców z działek przeznaczonych na parcelację,

28) przejmowanie ziemi na cele osadnictwa wojskowego,

29) wydawanie orzeczeń w sprawach usuwania z danych gruntów,

30) bezpłatne nadawanie gruntów położonych na obszarze b. Litwy Środkowej,

31) nadawanie wojskowym aktem nadawczym gruntów użytkowanych na podstawie umów dzierżawnych,

32) bezpłatne nadawanie organizacjom osadników wojskowych działek przeznaczonych na cele użyteczności ogólnej,

33) udzielanie zezwoleń na alienację gromadzkich majątków nieruchomych,

34) sprawy zmiany uprawy leśnej na inny rodzaj użytkowania,

35) sprawy związane ze zwalnianiem gruntów leśnych i nadzwyczajnych wyrębów od podatków,

36) sprawy zatwierdzania planów i programów gospodarczych oraz zezwoleń na wyręby w lasach o powierzchni do 30 lub 50 ha,

37) sprawy przymusowego postępowania administracyjnego związanego z wykonywaniem przepisów o ochronie lasów nie stanowiących własności Państwa,

38) sprawy dotyczące nadzoru nad gospodarką finansową spółek wodnych i związków wałowych oraz gospodarką finansową samorządu w sprawach wodno-melioracyjnych,

39) sprawy przeprowadzania należytej konserwacji melioracyjnej i czuwania nad wykonywaniem zarządzeń w tym przedmiocie,

40) zgłaszanie zapotrzebowania na świadczenia w naturze dla wykonywania robót wodno-melioracyjnych związanych ze scalaniem gruntów,

41) inne sprawy z zakresu poszczególnych referatów zastrzeżone do aprobaty starosty na żądanie wojewody,

§ 28. *(treść § 28 rozp.)*.

2. Zastępstwo starosty.

§ 29. (1) Wicestarosta jest z urzędu zastępcą starosty.

(2) Jeżeli starosta nie pełni obowiązków służbowych z powodu urlopu lub choroby, albo gdy znajduje się poza terenem powiatu, zakres zastępstwa, sprawowanego przez wicestarostę rozciąga się na wszystkie czynności spełnianie przez starostę.

(3) Jeżeli starosta opuszcza siedzibę powiatu, nie opuszczając jednak terenu powiatu i nie przestając pełnić obowiązków urzędowych, wicestarosta zastępuje go służbowo w kierownictwie administracją ogólną, nie wchodzi jednak w jego uprawnienia jako przedstawiciela Rządu. Poza przypadkami, przewidzianymi w ustępach poprzednich niniejszego paragrafu, wicestarosta zastępuje starostę we wszystkich sprawach przekazanych wicestaroście przez rozporządzenie niniejsze oraz inne przepisy prawne. jako też w sprawach, które mu starosta poruczy.

(4) Starosta nie może zlecić wicestaroście zastępstwa w sprawach, w których obowiązujące przepisy wyłączają w ogóle zastępstwo lub też zlecają je wyraźnie innej osobie.

(5) W przypadkach niecierpiących zwłoki, w razie czasowej nieobecności starosty, wicestarosta może wydawać decyzje we wszystkich sprawach zastrzeżonych staroście, zawiadamiając o tym bezzwłocznie starostę.

§ 30. Wicestarostę mianuje Minister Spraw Wewnętrznych na wniosek wojewody spośród urzędników o przygotowaniu prawniczym zajmujących stanowiska pierwszej kategorii w dziale administracji spraw wewnętrznych z wyłączeniem urzędników fachowych.

§ 31. Wicestarosta jest z urzędu kierownikiem referatu ogólnego i odpowiedzialnym wykonawcą zleceń starosty w zakresie spraw organizacyjnych. Wicestarosty w zasadzie nie należy obciążać kierownictwem innych referatów.

§ 32. Wicestarosta odpowiada wobec starosty za stan organizacyjny, biurowość i tryb urzędowania starostwa oraz władz, urzędów i organów staroście podległych, jako też za podjęcie wobec starosty inicjatywy co do wydania niezbędnych zarządzeń dla usunięcia wadliwości i braków w tym zakresie stwierdzonych.

§ 33. W celu spełnienia swych zadań wicestarosta:

1) przegląda wpływy poczty codziennej, pisma tajne, adresowane do rąk własnych starosty, ewentualnie imiennie, otwiera starosta osobiście,

2) określa przydział wpływów do referatów o niezdecydowanej przynależności i rozstrzyga międzyreferatowe spory w tym względzie,

3) projektuje podział pracy pomiędzy poszczególnych urzędników starostwa,

4) czuwa nad równomiernym obciążeniem pracą urzędników starostwa,

5) sprawuje nadzór nad:

a) przestrzeganiem przez urzędników przepisów kancelaryjnych dla starostw, instrukcji o prowadzeniu ksiąg rachunkowych i gospodarczych, przepisów rachunkowo-kasowych oraz przepisów o opłatach stemplowych,

b) urzędowaniem starostwa i urzędów podległych staroście pod względem sprawności oraz nad przestrzeganiem zasad oszczędności,

c) biurem informacyjno-podawczym. czystopisarnią, ekspedyturą i składnicą akt,

d) racjonalnym zaspokajaniem potrzeb gospodarczych i biurowych starostwa,

6) współdziała ze starostą w prowadzeniu akcji szkoleniowej urzędników,

7) prowadzi dziennik tajny i składnicę akt tajnych,

8) przeprowadza inspekcje organizacyjne starostwa oraz urzędów podległych i ma prawo żądania wyjaśnień od urzędników.

§ 34. Wicestarosta:

1) może z polecenia starosty aprobować w jego zastępstwie sprawy załatwiane w starostwie przez wszystkich referentów nie wyłączając fachowych,

2) może w przypadkach niecierpiących zwłoki wydawać decyzje we wszystkich sprawach zastrzeżonych staroście, jako szefowi administracji ogólnej, donosząc o tym niezwłocznie staroście.

§ 35. (1) Sprawy organizacyjne załatwia starosta za pośrednictwem wicestarosty i przy ewentualnym współudziale kierowników referatów.

(2) Kierownicy referatów wnioski w sprawach organizacyjnych oraz projekty zarządzeń w tych sprawach, o ile załatwianie takich spraw należy do ich czynności, uzgadniają z wicestarostą.

(3) Wszystkie sprawy z zakresu referatu organizacyjnego, które będą zastrzeżone do aprobaty starosty, powinny posiadać przedaprobatę wicestarosty.

(4) Wicestarosta aprobuje sprawy nie zastrzeżone do decyzji starosty względnie nie przekazane do ostatecznej decyzji kierowników referatów.

(5) Zakres aprobaty i przedaprobaty wicestarosty w sprawach załatwianych przez kierowników referatów określa starosta. W tym zakresie wicestarosta jest odpowiedzialny za bieg poruczonych mu czynności.

§ 36. Niezależnie od spraw, wchodzących w zakres prac i obowiązków wicestarosty stosownie do postanowień rozporządzenia niniejszego, starosta obowiązany jest zapewnić wicestaroście wgląd w całokształt zagadnień administracji powiatowej, nie wyłączając funkcji starosty, jako przedstawiciela Rządu w stopniu niezbędnym dla umożliwienia wicestaroście należytego spełniania obowiązków, o których mowa w niniejszym rozporządzeniu.

§ 37. (1) Gdy wicestarosty nie ma, lub gdy i on nie pełni swych obowiązków urzędowych, zastępuje starostę jeden z kierowników referatów z działu administracji spraw wewnętrznych z wyłączeniem urzędników fachowych.

(2) Urzędnik I kategorii, z wyłączeniem praktykantów, bez względu na grupę uposażenia i stanowisko służbowe, ma pierwszeństwo do zastępowania starosty przed urzędnikami II kategorii. Przy tych samych kwalifikacjach o pierwszeństwie zastępstwa rozstrzyga zarządzenie wojewody, z braku zaś takiego zarządzenia — zarządzenie starosty względnie czas służby, obliczony zgodnie z art. 14 ustawy o państwowej służbie cywilnej.

(3) Na wicestarostę względnie urzędnika (dalej z ustp. 4 § 30 rozp.).

3. Kierownik referatu.

§ 38. (1) Kierownikiem referatu w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest urzędnik referujący, któremu starosta w ramach obowiązujących przepisów powierzył samodzielne prowadzenie jednego lub kilku referatów. Przepis ten nie odnosi się do urzędników fachowych, którzy obejmują kierownictwo referatów z mocy dekretów nominacyjnych, ustalających ich stanowiska służbowe.

(2 W miarę zachodzącej potrzeby, uzasadnionej ilością i jakością wpływu (obciążenia), przydzielane są do referatów siły pomocnicze.

(3) Siłami pomocniczymi w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są urzędnicy referujący względnie kancelaryjni, bez względu na ich stanowisko służbowe i kategorię oraz grupę uposażenia.

(4) Starosta może przydzielić siłę pomocniczą do pracy także i w dwu lub więcej referatach.

§ 39. (1) Kierownik referatu kieruje pracą powierzonego mu referatu i jest odpowiedzialny:

1) za należyte zorganizowanie pracy w referacie i usprawnienie jej techniki,

2) za nadzór nad należytym i terminowym spełnianiem obowiązków przez siły pomocnicze w referacie, jako też za nadzór nad funkcjonowaniem biurowości w referacie,

3) za koordynowanie pracy sił pomocniczych w obrębie referatów oraz koordynowanie działalności referatu z innymi referatami pod względem prawnym i rzeczowym.

Pkty 4 — 6 i 8 *(treść pktów a — d § 34 rozporz.)*.

7) za przestrzeganie zasad oszczędności w administracji publicznej,

9) za podjęcie inicjatywy wobec starosty co do wydania niezbędnych zarządzeń, wynikających czy to z przepisów prawnych, czy stosunków faktycznych, związanych zakresem czynności referatu.

(2) Niezależnie od powyższych czynności kierownik referatu pełni z reguły czynności urzędnika referującego.

§ 40. W celu spełniania zadań wymienionych w § 39 kierownik referatu:

1) przegląda akta wpływające do referatu i w miarę potrzeby zamieszcza na nich krótkie dyrektywy o sposobie ich załatwienia,

2) udziela siłom pomocniczym wskazówek co do kierunku załatwiania spraw typowych,

3) aprobuje ostatecznie załatwienie spraw, które siły pomocnicze obowiązane są jemu przedstawiać do decyzji, z wyjątkiem spraw, których aprobata zastrzeżona jest staroście względnie wicestaroście i w tych przypadkach dokonywa on tylko aprobaty pośredniej (nieostatecznej),

4) wgląda w tok spraw kancelaryjnych i informuje o swych spostrzeżeniach wicestarostę,

5) utrzymuje stały kontakt z kierownikami innych referatów i udziela im swych spostrzeżeń co do braków w urzędowaniu starostwa oraz władz, urzędów i organów podległych staroście.

4. Urzędnicy referujący.

§ 41. (1) Czynności poszczególnych urzędników referujących obejmują *(dalej treść ustp. 2§ 31 rozp.)*.

(2) urzędnicy referujący fachowi nie powinni *(dalej treść ustp. 3 § 31 rozp.)*.

§ 42. (1) Urzędnicy referujący ponoszą odpowiedzialność:

1) za dokładną znajomość przepisów obowiązujących w zakresie danego działu pracy (ustaw, dekretów, rozporządzeń, zarządzeń o charakterze ogólnym),

2) za należyte zgromadzenie materiału potrzebnego do załatwienia sprawy, dokładne ustalenie stanu faktycznego sprawy zgodnie z aktami,

3) za dokładne i bez błędu przytoczenie w załatwieniu wszelkich dat, nazwisk, nazw, obliczeń cyfrowych itp.,

4) za ścisłe stosowanie obowiązujących przepisów o postępowaniu administracyjnym oraz o biurowości,

5) za dopilnowanie terminów zarówno wynikających z ustaw i rozporządzeń, jak i zakreślonych przez władze, wojewodę, starostę, wicestarostę względnie kierownika referatu oraz terminów wynikających z okoliczności sprawy,

6) *(treść pktu 6 § 32 rozp.),*

7) za należyte przechowywanie akt, ewidencji i pomocy urzędowej,

8) za przestrzeganie zasad oszczędności,

(2) projekt załatwienia (brulion załatwienia) referent zaopatruje swym podpisem i datą. Podpis i datę zamieszcza się pod treścią załatwienia z prawej strony.

§ 43. Kierownik referatu w zakresie czynności spełnianych w charakterze urzędnika referującego ponosi odpowiedzialność w myśl postanowień § 42.

§ 44. Urzędnicy fachowi niezależnie od odpowiedzialności ciążącej w ogóle na urzędnikach odnośnego stanowiska (§§ 38 — 42) ponoszą nadto całkowitą odpowiedzialność za załatwienie sprawy zgodnie z wymaganiami danej gałęzi wiedzy fachowej.

§ 45. Urzędnik załatwiający sprawy rachunkowo-gospodarcze ponosi niezależnie od odpowiedzialności ciążącej w ogóle na urzędnikach referujących — ponadto odpowiedzialność za uchybienia w załatwieniach opartych wyłącznie na zawodowej wiedzy i za prowadzenie ksiąg i rachunkowości zgodnie z obowiązującymi przepisami.

§ 46. (1) Czynności urzędników kancelaryjnych określają przepisy kancelaryjne dla starostw oraz przepisy o przechowywaniu akt w urzędach administracji rządowej.

(2) Urzędnik sprawujący kierownictwo kancelarii starostwa jest odpowiedzialny za:

1) stały nadzór nad pracą personelu kancelaryjnego zajętego w biurze informacyjno - podawczym, czystopisarni, ekspedyturze i składnicy akt,

2) ścisłe przestrzeganie przepisów o biurowości oraz informowanie wicestarosty o brakach dostrzeżonych w tym względzie,

3) przestrzeganie zasady oszczędności oraz inicjatywę co do prowadzenia możliwych uproszczeń biurowych,

4) zarządzenia mające na celu ochronę tajności i poufności spraw.

(3) Urzędnicy, spełniający czynności kancelaryjne odpowiadają za:

1) ścisłe przestrzeganie przepisów o biurowości,

2) przestrzeganie tajności, poufności i oszczędności w pracy.

(4) Kierownik kancelarii pozostaje w bezpośredniej zależności służbowej od wicestarosty.

§ 47. (1) Urzędnicy zatrudnieni w referatach jako siły pomocnicze pozostają w bezpośredniej zależności służbowej od kierowników referatów, kierownicy referatów zaś w bezpośredniej zależności służbowej od starosty. W tej kolejności udzielane są z reguły zlecenia służbowe.

(2) Urzędnik, który otrzyma zlecenie służbowe z pominięciem kolejności, ustalonej w ustępie pierwszym, powinien zakomunikować o tym niezwłocznie kierownikowi referatu.

5. Zakres samodzielnej decyzji i aprobaty.

§ 48. (1) Starosta określa zakres samodzielnej decyzji i aprobaty wicestarosty oraz kierowników referatów.

(2) Prawo podpisu oprócz starosty i wicestarosty mogą posiadać jedynie kierownicy referatów.

(3) zasadniczo prawo podpisu może być udzielone urzędnikom I kategorii z wyłączeniem praktykantów, starosta może udzielić odpowiedniego upoważnienia poszczególnym urzędnikom II kategorii, a w drodze wyjątku także i urzędnikomi III kategorii.

(4) Kierownikom referatów będzie w zasadzie poruczane samodzielne podpisywanie spraw powtarzających się i załatwianych stale w ten sam sposób, jak również załatwień o charakterze informacyjnym i porządkowym, które nie przesądzają ostatecznego załatwienia sprawy ani pod względem prawnym ani rzeczowym.

(5) W interesie sprawności i szybkości urzędowania zakres samodzielnej decyzji, odpowiedzialności i podpisu powinien być w granicach osobistych kwalifikacyj urzędników możliwie najszerszy. Referentom fachowym będzie pozostawione z reguły prawo samodzielnej aprobaty w zakresie spraw, których załatwienie oparte jest w przeważającej mierze na ich zawodowej wiedzy fachowej. Starosta jest w każdym razie uprawniony do wy-

dawania tym urzędnikom wiążących dyrektyw o charakterze ogólnym oraz zastrzegania sobie decyzji co do poszczególnych spraw fachowych większej wagi.

(6) O ile starosta ze względów służbowych uważa za niezbędne zastrzec sobie czasowo aprobatę wszystkich spraw załatwianych przez urzędnika fachowego, powinien o tym zawiadomić wojewodę, podając uzasadnienie tego zarządzenia.

§ 49. *(Treść § 36 rozp.).*

§ 50. (1) Dwa razy w miesiącu odbywają się konferencje wszystkich urzędników pod przewodnictwem starosty lub jego zastępcy, które mają na celu:

(1) szkolenie personelu starostwa,

(2) koordynowanie działalności wszystkich referentów starostwa, jako też władz, urzędów i organów staroście podległych,

3) omawianie spraw wspólnych i kwestii wątpliwych, powstałych na tle stosowania obowiązujących przepisów.

(2) Poza tym przedmiotem tych konferencyj mogą być sprawy, które starosta uzna za wskazane.

(3) Z konferencji urzędników spisywane są protokóły.

§ 51. Szkolenie personelu starostwa odbywa się w ramach specjalnej instrukcji wydanej przez wojewodę.

VII. Przepisy końcowe.

§ 52. W ramach przepisów niniejszego rozporządzenia wojewoda w drodze zarządzenia ustala organizację podległych mu starostw (dalej drugie zdanie § 40 rozp.).

(2) W ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, oraz dostosować wydane już zarządzenia w przedmiocie organizacji starostw i sposobu załatwiania spraw do postanowień niniejszego rozporządzenia.

§ 53. Zarządzenia o organizacji starostw wojewoda ogłasza w Dzienniku Wojewódzkim.

54. Wojewoda ma prawo wydawać w ramach postanowień niniejszego rozporządzenia szczegółowe zarządzenia (instrukcje, regulaminy, okólniki, pisma okólne), dla starostw rozwijające i normujące bliżej poszczególne zagadnienia, dotyczące organizacji starostw i sposobu załatwiania spraw.

§ 55. Wszelkie kwestie wątpliwe, powstałe w obrębie starostwa w związku z zarządzeniem o organizacji starostw rozstrzyga ostatecznie wojewoda.

§ 56. (1) Ilekroć rozporządzenie niniejsze mówi o „staroście" i „starostwie", należy rozumieć „starostę powiatowego" (morskiego) oraz „starostwo powiatowe" (morskie).

(2) Przepisy rozporządzenia niniejszego mają odpowiednie zastosowanie do starostów (starostw) grodzkich.

§ 57. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30 czerwca 1930 r. w sprawie wewnętrznej organizacji starostw oraz trybu ich urzędowania, rozporządzenie wydane w porozumieniu z Ministrami: Pracy i Opieki Społecznej, Przemysłu i Handlu, Robót Publicznych, Rolnictwa oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 464).

(C. d. n.)

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Karalność t. zw. „strajków okupacyjnych". Pojęcie przemocy z art. 251 k. k. (art. 251, 252 k. k. oraz art. 11 i 15 rozp. Prezydenta Rzplitej z 26.III 1928 r. Dz. U. poz. 324).

1. Strajk polega jedynie i wyłącznie na zbiorowym zaprzestaniu pracy i nie ma nic wspólnego z okupacją cudzej własności. Okupacja jest aktem bezprawnym — przemocą przez prawo zabronioną.

2. Jednostka lub ciało zbiorowe, okupujące, a więc bezprawnie zajmujące cudzą własność w celu zmuszenia tą drogą osobę uprawnioną (właściciela) do działania wbrew woli, dopuszcza się przestępstwa, przewidzianego w art. 251 k. k.

Przemoc w rozumieniu art. 251 k. k. przedstawia się jako przymus fizyczny, paraliżujący swobodę woli pokrzywdzonego zarówno wtedy, gdy skierowany jest bezpośrednio przeciw jego osobie jak i wtedy, gdy skierowuje się przeciw rzeczy, jeśli tą drogą godzi pośrednio w osobę pokrzywdzonego, wywierając na jego psychikę wpływ tak silny, że zniewoli go do poddania się woli sprawcy przemocy.

Po rozwiązaniu umowy o pracę, w myśl art. 11 i 15 rozporz. Prezydenta Rzplitej z 26 III 1928 (Dz. U. poz. 324), pracownicy fizyczni tracą charakter robotników w odnośnym przedsiębiorstwie i nie mają prawa wbrew żądaniu osób uprawnionych w pomieszczeniu przedsiębiorstwa przebywać.

Wobec powyższego w razie ustalenia, że oskarżeni zajęli przemocą lokale fabryki wbrew woli jej kierowników i że działali w zamiarze wymuszenia za pośrednictwem takiej przemocy od kierowników podwyższenia płac, należy stosować art. 251 k. k. Bezprawne nieopuszczenie cudzego domu, mieszkania, lokalu lub pomieszczenia wbrew żądaniu osoby uprawnionej również nie ma nic wspólnego ze strajkiem, czyli w prawie dozwolonym, zbiorowym zaprzestaniem pracy i stanowi przestępstwo przewidziane w art. 252 k. k. (23.V 38 Nr 2 K 1541/37).

Właściwy oskarżyciel w sądzie grodzkim w razie złożenia wniosku władzy przełożonej po myśli § 5 art. 255 k. k. (art. 56 i 55 k. p. k. i § 1 art. 11 przep. wprow. k. p. k. w związku z art. 255 § 5 k. k.).

Nie ma podstaw prawnych do przyjęcia, ażeby w wypadku złożenia wniosku przewidzianego w § 5 art. 255 k. k., akt oskarżenia w sądzie grodzkim mógł złożyć tylko prokurator, a nie Policja Państwowa. Z chwilą bowiem złożenia wniosku, przewidzianego w § 5 art. 255 k. k., jak to wynika z przepisów art. 56 k. p. k. i § 1 art. 11 przep. wprow. k. p. k. w związku z § 5 art. 255 k. k. zniesławienie urzędnika staje się przestępstwem, ściganym z urzędu, a przeto w sądzie grodzkim, w myśl art. 58 k. p. k. wnosić i popierać oskarżenie uprawniona jest Policja Państwowa (20 V 1938 Nr 3 K 2347/37). *St. Czerwiński*

ORZECZNICTWO NAJW. TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

Uprawnienie władzy budowlanej do nakazywania remontu pieców

Traktowanie przez władzę budowlaną pieców, jako urządzeń związanych z budynkiem, o których mowa w art. 380 prawa budowlanego w brzmieniu noweli z 3.XII 1930 Dz. U. poz. 663, nie narusza postanowień tegoż artykułu, jak również art. 377 powołanego prawa (Teza).

N. T. A. oddalił skargę przeciwko orzeczeniu zatwierdzającemu zarządzenie miejskiej władzy budowlanej, która na podstawie art. 377, 380 i 381 wezwała właściciela domu do przestawienia rozsadzonych i pochyłych pieców w mieszkaniu lokatora. Trybunał nie podzielił wywodów skargi: a) jakoby przepis art. 377 prawa budowlanego, jako przepis o charakterze publiczno-prawnym, podyktowany został względami bezpieczeństwa osobistego i publicznego o tyle tylko, o ile ono mogłoby być zagrożone ze strony zaniedbanych budynków jako całości, a nie części oraz b) jakoby wskazany przepis znajdował zastosowanie tylko o ile chodzi o zagrożenie miejsc w budynku, dostępnych dla wszystkich mieszkańców bądź przeznaczonych do wspólnego użytku, albo też, gdy chodzi o wady podstawowe w konstrukcji lub w stanie budynku, które mogłyby spowodować zawalenie się budynku lub jego części i c) jakoby w danym przypadku władza administracyjna wkroczyła w sferę stosunków prywatnych, uregulowanych ustawą cywilną.

Zdaniem Trybunału, skoro przepis art. 380 prawa budowlanego w brzmieniu noweli z r. 1930 przewiduje wkroczenie władzy budowlanej w przypadku uchybień w utrzymaniu budynków i urządzeń związanych z budynkami, a równocześnie prawodawca, rozszerzywszy pojęcie budynku w art. 380 na urządzenia z budynkiem związane, nie podał definicji takiego urządzenia, ocena, jakie obiekty należy zaliczyć do urządzeń, została pozostawiona władzy. Ponieważ prawo budowlane, zawierające szczegółowe przepisy, co do części składowych budynku, których utrzymanie w należytym stanie jest ze stanowiska bezpieczeństwa konieczne, zajmuje się także piecami, przeto Trybunał nie dopatrzył się naruszenia przepisu bądź też dowolności w tym, że władza zaliczyła piece do urządzeń, związanych z budynkiem, o których mowa w art. 380.

Na zarzut naruszenia art. 377 prawa budowlanego Trybunał zauważył, że w związku z nowelizowanym art. 380 i w art. 377 wyrażenie „budynek" należy rozumieć anologicznie w szerszym znczeniu, nadanym mu w art. 380, tj. łącznie z urządzeniami, związanymi z budynkiem. Skutkiem tego Trybunał nie dopatrzył się również naruszenia art. 377 (Wyrok z 28.VI 1927 l. rej. 1564/36).

Utrata obywatelstwa polskiego skutkiem nabycia obcego.

1) Obywatel polski, nie obowiązany do polskiej czynnej służby wojskowej, traci swoje obywatelstwo przez nabycie obcego także w tym razie, gdy nie uzyskał poświadczenia, przewidzianego w art. 15 rozporządzenia ministerialnego z 7.VI 1920 Dz. U. poz. 320, 2). Dla odzyskania obywatelstwa polskiego, utraconego wskutek nabycia obywatelstwa obcego, nie ma w myśl ustawy z 20.I 1920 Dz. U. poz. 44 późniejsza utrata tego ostatniego obywatelstwa sama przez się istotnego znaczenia (Teza). (Wyrok z 15.IX 1937 I. rej. 4950/35).

Izby rzemieślnicze, jako instytucje samorządu gospodarczego.

Ustanowione rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z 7.VI 1927 Dz. U. poz. 468 izby rzemieślnicze stały się instytucjami samorządu gospodarczego w rozumieniu art. 25 ust 1 ustawy emerytalnej z 11.XII 1923 Dz. U. poz. 239/1932 i 668/1933 dopiero od wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 27.X 1933 Dz. U. poz. 638 (Teza).

N. T. A. nie podzielił wywodów Ministerstwa Skarbu, jakoby izby rzemieślnicze były instytucjami samorządu gospodarczego od chwili ich utworzenia na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o prawie przemysłowym z 7.VI 1927 r., a rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 27.X 1933 r. tylko potwierdziło ten charakter izb.

Zdaniem Trybunału z określenia w art. 168 rozporządzenia o prawie przemysłowym z 1927 r., iż izby rzemieślnicze ustanowione zostały „celem stałej reprezentacji zawodowych interesów przemysłu rzemieślniczego" oraz ustalenia zakresu ich zadań w art. 170 tegoż prawa wynika, że była to instytucja reprezentująca tylko zawodowe interesy przemysłu rzemieślniczego, a dopiero rozporządzenie z 1933 r., rozszerzając (w art. 3) zakres zadań tych izb, uczyniło z nich instytucję samorządu gospodarczego.

Wyjątkowy charakter wchodzącego w danym przypadku w grę przepisu art. 25 ustawy emerytalnej z 11.XII 1923 r. uzasadnia stosowanie go ściśle według jego brzmienia. W szczególności nie może on być zastosowany do instytucyj nie wymienionych w ust. 1 tego artykułu. (Wyrok z 1.X 1937 I. rej. 9196/34).

W. Czapiński

KRONIKA

ADMINISTRACJA

Wykonanie ustawy z 9.IV 38 r. o zmianie granic województw środkowych. Dn. 1.IV 1939 r. wchodzi w życie ustawa z 9.IV 1938 r. (Dz. U. R. P. nr 27, poz. 240) dotycząca zmian granic województw: warszawskiego, kieleckiego, łódzkiego lubelskiego i białostockiego.

W związku z tym Mnstwo Spr. Wewn. pismem okólnym z 16.VII br. nr GL. 26-8/6 poleciło wojewodom wym. wyżej województw zarządzić przepracowanie powyższego zagadnienia w ewentualnym porozumieniu z innymi zainteresowanymi wojewodami i sprawozdanie o stanie tej sprawy wraz z ewentualnymi wnioskami przedłożyć Minstwu Spraw Wew., jako też innym zainteresowanym Minstwom.

Szczegółowy podział czynności w Biurze Pers Min. Spr. Wewn. P. Minister Spr. Wewn. zarządzeniem z 17.VII r. b Nr GL. 2a-1/8 uregulował szczegółowy podział czynności Biura Pers., dzieląc je na 3 referaty:

I. Ref. Ogólno-Personalny, obejmujący sprawy osobowe o charakterze ogólnym, obowiązków i praw funkcjonariuszów.

II. Ref. II. Ruchu służbowego, obejmujący sprawy zmian osobowych i odznaczeń.

III. Ref. Organizacji personalnej, obejmujący sprawy organizacji personalnej, szkolenia personelu i statystyki pers.

Minimalna powierzchnia parcel budowlanych. Dla przygotowania w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w dziedzinie regulacji i zabudowy osiedli Minstwo Spr. Wewn. okólnikiem Nr 22 z 8. VII br. zarządziło w porozumieniu z Min. Spraw Wojsk., aby wojewodowie wezwali natychmiast w myśl artykułu 416 prawa budowlanego, organa stanowiące samorządów (komisyj uzdrowiskowych) do opracowania i uchwalenia w terminie miesięcznym przepisów określających najmniejsze dopuszczalne powierzchnie działek budowlanych i do nadesłania tych przepisów do Min. Spraw Wewn. w terminie 2 tygodni od daty uchwalenia.

Zarazem Mstwo Spr. Wewn. minimalne rozmiary ze względu na obronę przeciwlotniczą ustala w zasadzie na:

1) 400 m² w osiedlach i miejscowościach posiadających kanalizację wspólna (gminną lub inną);

2) 1000 m² w osiedlach i miejscowościach kanalizacji takiej nie posiadających.

Ze względów jednakowoż na stosowany obecnie specjalny rodzaj budownictwa robotniczego (indywidualny domek we wspólnym szeregu) przy szerokości działki około 7 m określone wyżej normy mogą być obniżone do minimum:

1) 250 m^2 w osiedlach i miejscowościach posiadających kanalizację wspólną.

2) 600 m^2 w osiedlach i miejscowościach takiej kanalizacji nie posiadających.

Wojewodowie mają ponadto zwrócić szczególną uwagę, że przepisy miejscowe powinny również obejmować sferę interesów mieszkaniowych miast, tam gdzie nie ma ustalonych sfer zainteresowań mieszkaniowych miast, należy natychmiast przystąpić do ich określenia.

Podniesienie wyglądu osiedli. W uzupełnieniu okólnika w tej sprawie Nr 13 z 29.III b. r. (Gaz. Admin. Nr 8 str. 533 z b. r.) Minstwo zarządziło pismem okólnym z 4.VII b. r. Nr AP. 10-28, co następuje:

1. W domach mieszczących urzędy gminne, jednostki policyjne oraz publiczne szkoły powszechne, podwórza winny być w części, służącej do komunikacji jeszcze w ciągu bieżącego roku zabrukowane.

O ile domy te stanowią własność gminy, koszta zabrukowania ponosi samorząd gminy.

2. W miastach i miasteczkach w wypadku, gdy nie ma zastosowania ustęp 4 okólnika Nr 13 (ułożenie nawierzchni gładkiej) wszystkie podwórza winny być w części, służącej do komunikacji jeszcze w ciągu bieżącego roku wybrukowane i doprowadzone do porządku.

Zwolnienie z obowiązku stosowania szkieletów żelazo-betonowych. Minstwo Spr. Wewn. okólnikiem Nr 21 z 8.VII b. r. w porozumieniu z Min. Spraw Wojsk. na podstawie § 30 ust. 2 rozp. Rady Min. z 29.IV 1938 r. o przygotowaniu w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w dziedzinach regulacji i zabudowania osiedli oraz budownictwa publicznego i prywatnego (Dz. U. R. P. Nr 32 poz. 278) zwolniło we wszystkich miastach, za wyjątkiem miast wojewódzkich i Gdyni, aż do odwołania od obowiązku wykonywania konstrukcji budynków, przekraczających 16 m wysokości, jako szkieletowych i żelaznych (stalowych) obetonowanych lub obłożonych cegłą na zaprawie cementowej, albo żelazobetonowych.

Depozyty rzeczowe. W depozytach starostw znajdują się poza kwestionowaną bronią również i inne przedmioty, uznane w postępowaniu karno-administracyjnym prawomocnym orzeczeniem za przepadłe.

W sprawie sposobu likwidowania tych przedmiotów Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pismem okólnym z 22.VI b. r. Nr. AP. 38/46 wyjaśniło, co następuje;

1) Przedmioty wartościowe winny być sprzedawane w drodze publicznego, ustnego przetargu z zachowaniem obowiązujących formalności;

2) Pieniądze uzyskane ze sprzedaży tych przedmiotów należy wpłacać do kasy właściwego Urzędu Skarbowego na dochód budżetu Minstwa Spraw Wew.;

3) Przedmiotów, należących do kategorii materiałów wybuchowych (materiały wybuchowe, korki do pistoletów, kulki strzelające itp.) nie należy sprzedawać, lecz winny one być zniszczone w odpowiedni sposób (np. przez zatopienie itp.). O zniszczeniu i sposobie zniszczenia winna być dokonana odpowiednia adnotacja w aktach.

4) Wytrychy różnego rodzaju, klucze i łomy żelazne oraz inne tego rodzaju narzędzia złodziejskie, zakwestionowane u złodziei, należy niszczyć przez połamanie, rozbicie, stopienie itd., w sposób uniemożliwiający ich dalsze użycie. O ile jednak wśród tego rodzaju narzędzi znajdą się przedmioty mające specjalną wartość dla celów kryminologii, przedmioty takie przekazywać należy do Muzeum Polic. przy Kmdzie Głównej Pol. Państw.

Pospieszne załatwianie wniosków Amerykańskiego Konsulatu Generalnego w sprawie wydawania wypisów z akt stanu cywilnego. Postępowanie związane z dostarczeniem emigrantom polskim w Ameryce na wniosek i za pośrednictwem Amerykańskiego Konsulatu Generalnego wypisów z art. stanu cywilnego przeciąga się niejednokrotnie, jak wykazała praktyka, w sposób przynoszący wydatny uszczerbek zainteresowanym.

Celem zapobieżenia temu stanowi rzeczy Minstwo Spraw Wew. pismem okólnym z 21.VI b. r. Nr AC. 30.11/1 zarządziło, aby skierowane do właściwych władz i urzędów (starostw) odpowiednie wnioski Amer. Konsulatu Generalnego załatwiane były jako sprawy szczególnie pilne, z możliwie najdalej idącym pośpiechem.

Numery rejestracyjne dorożkarzy. W związku z zamierzoną rewizją przepisów w sprawie dorożek konnych Minstwo Spraw Wewn. pismem okólnym z 14.VII b. r. nr AP. 53/13 zarządziło zniesienie z dniem 1.I 1939 r. obowiązku noszenia przez dorożkarzy na plecach numerów rejestracyjnych, ustanowionych przez dawne przepisy rosyjskie.

Poczynając od tej daty dorożkarze konni winni posiadać przy sobie w czasie jazdy dowód rejestracyjny z prawem jazdy i okazywać go na każde żądanie władz i organów bezpieczeństwa.

Wyjazdy do Francji. Pismem okólnym z 3.VI r. b. Nr AP.117/Fr.-1 Minstwo Spr. Wewn. zniosło ograniczenia w wyjazdach do Francji, oraz zniżyło opłaty paszportowe do kwoty 40 zł za paszport do Francji na czas nie przekraczajacy dwóch miesięcy

Warunkiem wydania paszportu, analogicznie do wyjazdów do niektórych innych państw, będzie wykazanie się zaświadczeniem Polskiego Instytutu Rozrachunkowego lub instytucji bankowej (dewizowej), stwierdzającym nabycie czeku. Termin ważności paszportu będzie uzależniony od terminu określonego w omawianym zaświadczeniu, nie dłuższym jednak, aniżeli dwumiesięczny.

Pozwolenia na ustanowienie i używanie odznak. Minstwo Spr. Wewn. w ciągu m. czerwca r. b. udzieliło pozwolenia na ustanowienie i używanie odznaki według specjalnych wzorów—następującym instytucjom:

1) Polsk. Tow. Walki z Alkoholizmem „Trzeźwość“ w Warszawie, ul. Obożna 4 m. 28;

2) Konsystorzowi Wileńsk.-Ewang.-Reformow. w Wilnie, ul. Zawalna 11;

3) Zarządowi Zw. Zawodow. Transportowców R. P. w Warszawie, Al. Jerozolimskie 36 m. 4a;

4) Zarządowi Głównemu Zw. Urzędników Kolejowych R. P. w Warszawie-Pradze, ul. Wybrzeże Helskie 5;

5) Polsk. Związkowi Zawodowemu Pracowników Przemysłowych i Handlowych Rzplitej Pol. w Sosnowcu, ul. Sienkiewicza 17a na ustanowienie i używanie chorągwi;

6) Stanisławowi Sroczyńskiemu na używanie odznaki zagranicz. p. n. „Odznaka Wdzięczności Harcerstwa Holenderskiego“.

Minstwo odmówiło udzielenia pozwolenia na ustanow. i używanie specjalnej odznaki:

1) Związkowi Synarchicznemu w Warszawie, ul. Emilii Plater 8 m. 35;

2) Stronnictwu Narodowych Monarchistów w Warszawie, ul. Mokotowska 41 m. 14.

Zbiór zarządzeń (okólników i pism okólnych) Minstwa Spraw Wewn. W wyniku dotychczasowych zarządzeń została na terenie poszczególnych Departamentów i Biur przeprowadzona akcja w kierunku z e w i d e n c j o n o w a n i a i u p o r z ą d k o w a n i a obowiązujących w ich zakresie okólników i pism okólnych, w kierunku ich z a k t u a l i z o w a n i a oraz s k o m a s o w a n i a. Wydanie nowego Zbioru Zarządzeń nie doszło do skutku z powodów od Minstwa niezależnych.

Obecnie Minstwo przystępuje do zredagowania nowego Zbioru Zarządzeń, który ukaże się w druku z końcem roku bież.

Zbiór Zarządzeń obejmie wszystkie obowiązujące okólniki i pisma okólne Minstwa pod koniec miesiąca października 1938 roku.

Nie wejdą do Zbioru okólniki i pisma okólne poufne i tajne oraz okólniki i pisma okólne regulujące organizację i tryb urzędowania w Centrali, które weszły lub wejdą w skład Regulaminu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Reorganizacja Biblioteki Min. Spraw Wew. P. minister zdecydował przeprowadzenie reorganizacji Biblioteki Minstwa. Reorganizacja ta przeprowadzona będzie w dwóch kierunkach, a mianowicie:

1) przystosowanie zakresu biblioteki do ram biblioteki fachowej w granicach zainteresowań resortu Spraw Wew.

2) wykorzystania istniejących w bibliotece książek, nie podpadających pod powyższe kategorie, dla: a) uzyskania w drodze wymiany takich dzieł fachowych, które interesują resort Min. Spraw Wew., a których biblioteka nie mogła pozyskać, b) uzyskania dubletów, a w razie potrzeby i dalszych egzemplarzy książek, mających specjalne

znaczenie dla Minstwa i najczęściej będących przedmiotem zapotrzebowania, c) wzbogacenia bibliotek Urzędów Wojewódzkich, których zakres zainteresowań jest szerszy, gdyż obejmuje wszystkie działy zespolone.

W związku z postulatem pod c) Minstwo odniosło się równocześnie pismem okólnym z 6.VII b. r. nr GH. 83 b-14-2 do wojewodów o przedłożenie Minstwu danych dotyczących bibliotek wojewódzkich.

Spis czasopism nowopowstałych od 1.VI do 1.VII b. r. 1. Biuletyn Nauczycielski (Organ Oddziału Powiatowego Zw. N. P. w Stanisławowie). Stanisławów, Nr 2 czerw. 1938.

2. Cała Polska (Dwutygodnik społeczno-gospodarczy). Warszawa, Nr 1 1—5 czerwiec.

3. Głos Jaworowski (Organ poświęcony sprawom powiatu jaworowskiego). Jaworów, Nr 1 czerwiec.

4. Głos Młodzieży (Dodatek do „Szlakiem Reformacji“). Wilno, Nr 1 15 marca.

5. Ignis (Miesięcznik Młodzieży Szkolnej). Warszawa, Nr 1 wrzesień.

6. Pióro (Kwartalnik artystyczny). Warszawa, Nr 1 27 czerwca.

7. Podhalańska Prawda (Tygodnik niezależny). Nowy Sącz, Nr 1 5 czerwca.

8. Pracownik-Związkowiec. Warszawa, Nr 1 lipiec.

9. Przegląd Urbanistyczny (Kwartalnik poświęcony urbanistyce i dziedzinom pokrewnym). Warszawa, Nr 1 czerwiec.

10. Przyjaciel Rolnika-Gospodarza (Miesięcznik). Kępno, Nr 1 30 czerwca.

11. Radiogazeta (Organ Polskiego Radia dla wszystkich radioabonentów). Warszawa, Nr 1 11 czerwca.

12. Rozwój Antyżydowski (Dwutygodnik). Poznań, Nr 3 1—15 lipiec.

13. Słowo Młodych (Miesięcznik Młodzieży Żydowskiej). Warszawa, Nr 1 czerwiec.

14. Sportowiec Krakowski. Kraków, Nr 1 13 czerwca.

15. Systematyczny Przegląd Orzecznictwa. Dział Cywilny (Kwartalnik). Kraków, Nr 1 czerwiec.

16. Wiadomości Lekarza Ubezpieczalni Społecznej w Warszawie. Warszawa, Nr 1 czerwiec.

17. Wyniki (Miesięcznik poświęcony zagadnieniom wydajności pracy szkolnej, sprawie pomiarów szkolnych oraz teorii i praktyce stosowania testów w szkołach średnich i powszechnych). Warszawa, Nr 1 czerwiec.

18. Zakopane (czasopismo poświęcone sprawom Zakopanego, Tatr i Podhala — wznowienie). Zakopane, Nr 1 1 czerwca.

19. Żokej (Przynosi najciekawsze i najaktualniejsze wiadomości z torów i ze stajen). Warszawa, Nr 1 9 czerwca.

Spis jednodniówek wydanych od 1.VI do 1.VII b. r. 1. Głos Koleżeński (Jedn. Zjednoczenia Koleż. Jazłowieckiego b. Wychowanek Sióstr Niepokalanek). Warszawa, maj 1938 r.

2. Hej, Ramię do Ramienia! Przez Spółdzielczość do potęgi i dobrobytu Państwa. Grodno, 12 czerwca.

3. Jednodniówka młodzieży Gimnazjum Państwowego im. Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza w Brzeżanach, wydana staraniem gminy szkolnej. Brzeżany, czerwiec.

4. Jednodniówka wydana z okazji uroczystości wręczenia sztandaru i zaprzysiężenia nań batalionu. Przemyśl, 11 czerwca.

5. Jednodniówka Związku Zaw. Prac. Branży Kinematograficznej. Oddział we Lwowie. Lwów, czerwiec.

6. Jednodniówka Z. K. S. Hasmonea we Lwowie. Lwów, czerwiec 1938 r.

7. Nasze sprawy (Jedn. Trzeciej Baterii Mazowieckiej Szkoły Podchorążych rez. Artylerii. Zambrów, maj 1938 r.

8. Pierwszy Pokaz Prac Uczniów Rzemieślniczych 5-13.VI 1938. Poznań, czerwiec 1938 r.

9. Rejonówka (Jedn. Młodzieży Publicznych szkół powszechn. staszowskiego rejonu konferencyjnego). Staszów, czerwiec 1938 r.

10. Rzemieślnik Poleski (Jedn. wydana z okazji wojewódzkiego zjazdu rzemiosła chrześcijańskiego Polesia). Brześć n/B., 12 czerwca.

11. Spółdzielczość Łowicka (Jedn. wydana z okazji dnia spółdzielczości). Łowicz, 12 czerwca.

12. Szkwał (jedn. na Święto Morza). Warszawa, 23 czerwca.

13. U mety (Jedn. Uczniów Gimn. OO. Jezuitów w Wilnie). Wilno, czerwiec.

Z WOJEWODZTWA ŁÓDZKIEGO

Sprawozdanie z działalności Wydziału Wojewódzkiego za r. 1937/38. Od dn. 1.I do 31.XII 1937 Wydział odbył 13 posiedzeń i rozpatrzył 1.432 sprawy, z czego 1.415 z głosem stanowczym i 17 z głosem doradczym. Sprawy te dzielą się w następujący sposób według kategorii, określonych w art. 55 rozp. Prez. Rzp. z 14.I 1928 (Dz. U. poz. 55ɔ z r. 1936): na podstawie art. 55, pkt 1 — 374 sprawy, pkt 2—883 sprawy, pkt 3—12 spraw, pkt 4 — 107 spraw, pkt 6 — 54 sprawy, pkt 7—2 sprawy.

W okresie sprawozdawczym Wydział rozpatrywał preliminarze 12 pow. związków samorząd. oraz 6 miast wydzielonych. Jako zasadę przy rozpatrywaniu budżetów przyjęto, by koszty na administrację były możliwie obniżone, a oszczędności przeznaczone na wzmożenie działalności inwestycyjnej. Specjalna uwaga zwrócona została na zagadnienie finansowe m. Łodzi. Na posiedzeniu Wydziału w dn. 9.XII 1937

przedstawiciele Zarządu Miejskiego złożyli szczegółowe sprawozdanie z działalności w okresie Zarządu Tymczasowego oraz sprawozdanie o sytuacji finansowej miasta.

Ponadto Wydział Wojewódzki rozpatrzył i zatwierdził dodatkowe budżety miast Pabianic, Piotrkowa i Zgierza oraz powiat. związków samorządowych: brzezińskiego. sieradzkiego, konińskiego i łęczyckiego na r. 1936/37 oraz pow. zw. samorz.: łaskiego, łódzkiego i radomszczańskiego na r. 1937/38 oraz budżet Międzykomun. Zw. Szpitalnego w Kaliszu na r. 1937/38. Z ważniejszych spraw rozpatrzonych przez Wydział Wojew. należy wymienić rozp. wojewody o świadczeniach w naturze na niektóre cele publiczne, wydane na zasadzie art. 8 ustawy z 26.III 1935 r.

Zgodnie z art. 78 ustawy z 23.III 1933 (Dz. U. poz. 294 , Wydz. Wojewódzki wypowiedział się za przekazaniem mienia gromadzkiego szkolnego na rzecz 15 gmin. Wydział zaopiniował szczegółowo zmianę granic gmin wiejskich w pow. konińskim i kaliskim. Uchwałą z 20.V 1937 Wydział uchwalił wystąpić na Radę Wojewódzką z wnioskiem o przekazanie 10.000 zł z funduszów zebranych na budowę pomników 10.lecia na rzecz Wiejskiego Uniwersyt. Ludowego w Brykach. W zastępstwie Rady Wojew. Wydział wybrał Wł. Fijałkowskiego na delegata do Rady P. Z. U. W. oraz inż. St Leopolda na członka, a Wł. Fijałkowskiego na zastępcę członka Wydziału Wojewódzkiego. Dn. 5.XI 1937 Wydział uchwalił nabyć kopię z Wystawy w Liskowie „Higiena w chacie wiejskiej".

Wydział Wojewódzki nie posiada odrębnych biur, ani referatów statystycznych, ani specjalnych inspektorów samorządowych. Podobnie, jak i w okresach poprzednich, zostały zebrane cyfry statystyczne, które posłużyły do sporządzenia zestawień, ilustrujących gospodarkę samorządową. Dn. 20.V 1937 Wydział Wojew. ustalił swój budżet na r. 1937/38, wynoszący 45.842 zł po stronie wydatków, po stronie dochodów — 73.880 zł. Nadwyżka wynosiła 28.048 zł.

Z WOJEWÓDZTWA STANISŁAWOWSKIEGO

Zatwierdzenie budżetów powiatowych związków samorządowych na r. 1938. W dniu 9 kwietnia b. r. odbyło się posiedzenie Wydziału Wojewódzkiego, na którym m. in. rozpatrywane były budżety wszystkich 12 powiatowych związków samorządowych na r. 1938/39.

Wydział Wojewódzki zatwierdził wszystkie preliminarze budżetowe powiatowych związków samorządowych w łącznej ogólnej sumie 5.036.246 zł po stronie wydatków i dochodów.

W porównaniu z wykonaniem budżetów na r. 1936/37 budżety te są wyższe o 536.649 zł, a w stosunku do preliminarzy budżetowych za

r. 1937/38 łącznie z dodatkowymi — niższe o 716.947 zł. Jeżeli chodzi o r. budżetowy 1937/38, to ponieważ budżety na r. 1938/39 nie zawierają w myśl nowej instrukcji budżetowej wydatków na drogi i mosty państwowe ze Skarbu Państwa, w rzeczywistości więc nie są niższe od preliminarzy za r. 1937/38, a nawet wzrosły o około 300.000 zł.

Wzrost ten nastąpił głównie wskutek zastosowanych przez niektóre powiaty podwyżek stawek dodatku do państw. pod. gruntowego na ogólną sumę 152.245 zł. Następnie wzrosły nieco budżety wskutek większego wykorzystania uprawnień w zakresie wymiaru i poboru specjalnych dopłat (o 74.447 zł). Stawki dodatku do państw. pod. gruntowego do norm maksymalnych podniosły powiaty: horodeński, śniatyński i tłumacki, w decyzjach zaś zatwierdzających przewidziano zalecenie większego wykorzystania tego źródła przez powiat kołomyjski.

Znacznie wzrosły pozycje z tytułu subwencji i dotacji (o 591.871 zł), które w większości przypadają od Skarbu Państwa, lecz właściwie nie stanowią one dochodów powiatowych związków samorządowych, gdyż w myśl zarządzenia Min. Spr. Wew. z 7.I 1938 dotacje te tylko winny figurować w budżetach powiatów z przeznaczeniem ich wyłącznie na subwencje dla gmin wiejskich.

Mniej natomiast o około 160.000 zł zapreliminowano na r. 1938/39 z tytułu pożyczek długoterminowych, następnie więcej o ok. 240.000 zł z tytułu nadwyżek budżetowych za lata ubiegłe i mniej o około 140.000 z tytułu wpływów „różnych“.

Budżety ułożone zostały na ogół realnie, a w niektórych wypadkach nawet za ostrożnie, to też w decyzjach zatwierdzających te budżety zalecono podwyższenie niektórych zapreliminowanych wpływów. Licząc się jednak z tym, że w ciągu roku budżetowego zdarzają się dość często wypadki koniecznego pokrycia nowych pilnych wydatków, zastosowana została konieczna ostrożność w ocenie poszczególnych źródeł dochodowych.

Poważną sumę, bo 872.334 zł przewidziano w budżetach na wydatki nadzwyczajne, które znajdują pokrycie w dochodach zwyczajnych na sumę 259.543 zł. Dowodzi to zupełnie zdrowej polityki finansowej zw. samorządowych i odpowiada całkowicie zaleceniom i wytycznym władz nadzorczych w sprawie gospodarki budżetowej samorządów.

Na wydatki na zarząd ogólny przewidziano w preliminarzach budżetowych 723.915 zł, tj. 14,69%. Zgodnie jednak z instrukcją budżetową należało do tych wydatków doliczyć także koszta utrzymania personelu kancelaryjnego i w ogóle niefachowego oraz wydatki na utrzymanie samochodów, dotychczas zamieszczane w dziale V „Drogi i place publiczne“, to też po dokonaniu tych przesunięć suma działu I wynosi 908.373 zł, tj. 18,04%. Tym niemniej należy stwierdzić, że w stosunku do ub. r. budż. kredyty na wydatki administracyjne nieco wzrosły, bo o ok. 92.000 zł, w tym na wydatki osobowe o 33.610 zł i wydatki rzeczowe o 58.027 zł. Z tej faktycznej podwyżki wydatków administra-

cyjnych przypada na wydatki nadzwyczajne 41.409 zł, mianowicie 27.000 zł na budowę gmachu administracyjnego w Stanisławowie, 3.000 zł na budowę garażu w Nadwórnej i 11.409 zł na zapłacenie pretensji pracownika Wydziału Pow. w Kałuszu z tytułu stosunku służbowego.

Na samą podwyżkę poborów służbowych niektórych pracowników preliminowano tylko kwotę 11.409 zł, co oczywiście jest zupełnie usprawiedliwione niskim naogół wynagrodzeniem zwłaszcza niższych pracowników w wydziałach powiatowych.

W wydatkach administracyjnych w dziale I wydatki ściśle osobowe wynoszą 610.177 zł, tj. 12,12% ogólnej sumy budżetów, w tym wydatki dla przewodniczących i ich zastępców 96.810 zł, tj. 1,92% a wydatki na utrzymanie personelu biurowego 412.726 zł, tj. 8,2% ogólnej sumy budżetów.

Wydatki rzeczowe wynoszą 291.801 zł, tj. 5,87% w tym samo utrzymanie samochodów 100.138 zł. Dość poważną również rubrykę stanowią wydatki na emerytury 83.191 zł, tj. 1,65% wszystkich budżetów.

Poza tym na zapomogi — remunerację preliminowano w budżetach 17.450 zł, co wynosi 2,86% wydatków osobowych działu I.

Najwyższe wydatki osobowe w cyfrach absolutnych przewidują budżety na r. 1938/39 pow. nadwórniańskiego 62.510 zł — 9.05%, kołomyjskiego 60.487 zł — 15,79%, tłumackiego 58.046 zł — 18,82%, a najniższe śniatyńskiego 36.145 zł — 12,37%, horodeńskiego 44.756 zł — 9,20% i żydaczowskiego 45.896 zł — 15,35%. Natomiast wydatki rzeczowe w dziale I najwyższe — 50.170 zł posiada pow. stanisławowski, w tym jednak mieści się kwota 27.000 zł na budowę gmachu administracyjnego; sumę 31.285 zł wydatków rzeczowych przewiduje budżet pow. nadwórniańskiego, 27.325 zł, budżet pow. tłumackiego, 17.533 zł—horodeńskiego, 17,754 zł — śniatyńskiego.

W działalności gospodarczej pow. związków sam. wysuwają się na pierwsze miejsce wydatki w dziale dróg i placów publicznych, na które przewidziano ogółem 2,533.030 zł, tj. 50,3%. W porównaniu z 1937/38 wydatki na drogi wzrosły o około 100.000 zł, głównie wskutek przewidywania większych wpływów z tytułu specjalnych dopłat drogowych. Nastąpiła też zwyżka wydatków drogowych, inwestycyjnych z 638.826 zł na 705.926 zł, co wynosi 28,27% ogólnej sumy wydatków całego działu drogowego.

W tym dziale poważną pozycję stanowią wydatki osobowe 480.315 zł, tj. 18,96%, nie licząc oczywiście wydatków na utrzymanie personelu rachunkowego, kancelaryjnego i w ogóle tych wszystkich wydatków administracyjnych, które przeniesione zostały do działu I zarząd, ogólny, a które jednak pokrywane są w dość znacznej części z dochodów przeznaczonych na drogi.

Jakkolwiek taki stan rzeczy nie jest całkowicie pomyślny, nie można czynić zarzutów związkom samorządowym, że zużywają wpływy

przeznaczone zasadniczo na cele drogowe na inne wydatki nie drogowe, gdyż o ile chodzi o stronę prawną—nowa instrukcja budżetowa wyraźnie wskazuje, że na wydatki drogowe składają się nie tylko wydatki zamieszczone w dziale V „drogi i place publiczne“, ale także i w innych działach, a więc i w dziale I na zarząd ogólny, na utrzymanie pomieszczeń i urządzeń biura zarządu drogowego oraz na koszty wymiaru i poboru opłat drogowych.

Urząd Wojewódzki stale czuwa nad tym, aby wpływy przeznaczone na drogi były możliwie w całości zużywane na rzeczowe wydatki drogowe, a więc przede wszystkim na budowę i utrzymanie w należytym stanie dróg i mostów. Z drugiej jednak strony wzrastają z każdym dniem również wydatki w innych działach gospodarczych, a dochody na te cele ogólne samorządów są ciągle jeszcze nie wystarczające i stąd trudność w zaspokajaniu wszystkich koniecznych i celowych wydatków w granicach realnych i dostępnych związkom samorządowym dochodów ogólnych.

Największe wydatki na drogi przewidują w budżetach na r. 1938/39 powiaty: kosowski, który na samą budowę dróg i mostów przeznacza 310.000 zł, a na wszystkie w ogóle wydatki drogowe 421.515 zł, tj. 67,1%, następnie pow. nadwórniański 329.018 zł, tj. 59,19% i horodeński 268.681 zł, tj. 55,25%; najmniejsze pow. kałuski 113.729 zł, tj. 44,3%, żydaczowski 142.938 zł, tj. 47,8% i śniatyński 145.107 zł, tj. 49,67%.

Z kolei idą wydatki na zdrowie publiczne, na które przewidziano w budżetach 595.160 zł, tj. 11,81% ogólnej sumy wszystkich wydatków. W tym dziale wzrosły wydatki w porównaniu z r. 1936/37 o 73.861 zł; a w stosunku do ub. r. budż. o 78.507 zł.

Zwyżka tych wydatków powstała właściwie głównie w pow. nadwórniańskim w związku z rozpoczętą budową domu i stadionu sportowego w Nadwórnej, inne natomiast powiaty zapreliminowały wydatki w dziale zdrowia publicznego na ogół w granicach kredytów zeszłorocznych, przy czym najwięcej, bo 61.735 zł, tj. 12,7% pow. horodeński i 50.735 zł, tj. 12,18% pow. doliński, a najmniej 18.524 zł, tj. 6,2% pow. żydaczowski i 19.404 zł, tj. 6,3% pow. tłumacki. Pow. nadwórniański preliminował na wydatki w dziale zdrowia 158.303 zł, tj. 23% ogólnej sumy budżetu.

Z ważniejszych pozycji w dziale wydatków na zdrowie wymienić należy wydatki na szpitalnictwo na sumę 220.476 zł i na subwencje dla komitetów w. f. i p. w. na sumę 56.602 zł, tj. tyleż co w r. ub.

Z kolei idą wydatki na popieranie rolnictwa z ogólną sumą 314.744 zł, co wynosi 6,25% całości budżetów. Wydatki w tym dziale w porównaniu z r. 1936/37 wzrosły o 126.384 zł, a w stosunku do r. 1937/38 o 27.801 zł. Najwięcej zapreliminowały na rolnictwo pow. doliński — 34.282 zł (8,24%) i stanisławowski 33.808 zł (7,71%), a najmniej kałuski 15.284 zł (5,95%) oraz pow. tłumacki 18.820 zł (6,1%).

W decyzjach zatwierdzających budżety zalecano podwyższenie wydatków na rolnictwo o 13.506 zł, żądając przeważnie preliminowania

koniecznych kredytów na utrzymanie instruktorów rejonowych oraz instruktorek kół gospodyń wiejskich i zalesienie nieużytków. Stwierdzić też należy, że dział gospodarki samorządów powiatowych w zakresie rolnictwa stale się planowo rozbudowuje.

Widać również coraz większy wysiłek ze strony samorządów, powiatowych w zaspokajaniu potrzeb w pozostałych działach ich gospodarki np. w zakresie opieki społecznej, na co przewidziano w budżetach ogółem 41.761 zł, tj. 0,83% i więcej niż w r. ub. 14.262 zł. W tym dziale główne pozycje stanowią wydatki na pomoc względnie opiekę nad dziećmi, na co przewidziano 13.050 zł; następnie na kolonie i półkolonie letnie, subwencje ochronkom i na zapomogi doraźne. Najwięcej— 5.700 zł na opiekę społeczną zapreliminował pow. nadwórniański, a najmniej — 1.450 zł. pow. żydaczowski.

W dziale XI popieranie przemysłu i handlu przewidują budżety 9.250 zł, z czego 5.750 przeznaczono na zakup dalszych udziałów w Bazarze Przemysłu Ludowego i Chałupniczego w Stanisławowie.

W dziale XIII wydatków różnych przewidziano na sumę 227.749 zł, tj. 4.52% ogólnej sumy budżetów.

Na subwencje na cele ogólno państwowe przewidziano ogółem 24.882 zł, w tym na LOPP. — 1750 zł, OPLG — 5600 zł, LMK — 1650 zł, Polski Biały Krzyż — 1250 zł, Polski Czerwony Krzyż — 700 zł i na inne instytucje — 3.932 zł.

Ponadto przewidziano udziały do Związku Międzykom. „Karpaty Wschodnie" 22.500 zł i na Wydział Wojewódzki 19.700 zł.

Stan finansowy pow. związków sam. jest na ogół zadowalający — żadnych uciążliwych zobowiązań powiaty nie posiadają i na obsługę długów przewidują budżety zgodnie ze swymi zobowiązaniami 118.361 zł, co wynosi 2,35% ogólnej sumy wydatków.

Jak z tego widać, samorządy powiatowe w woj. stanisławowskim, aczkolwiek w rozmiarach skromnych, prowadzą jednak działalność gospodarczą w oparciu o dochody realne i bez zadłużenia się powiększają stale swój majątek, starając się głównie zaspokajać najkonieczniejsze potrzeby swych mieszkańców.

Administracja sanitarna w r. 1936/37. *Choroby zakaźne.* W r. 1936 było mniej zachorowań na dur brzuszny i osutkowy, a więcej na czerwonkę, płonicę, błonicę i odrę. Do czuwania nad zdrowiem publicznym prócz personelu sanitarnego rządowego i samorządowego powołanych zostało 14 ośrodków zdrowia z poradniami przeciwgruźliczymi, przeciwwenerycznymi, przeciwjagliczymi, oraz ze stacjami opieki nad matką i dzieckiem. Nadto czynne są państwowe poradnie przeciwkiłowe w liczbie 10 i poradnie ogólne w 11 miejscowościach powiatu nadwórniańskiego. Szpitali powszechnych w zarządzie Tymcz. Wydziału Samorządowego we Lwowie jest 7, 2 szpitale powiatowe, a nadto 3 szpitale żydowskie. Z zakładów leczniczych publicznych wymienić

należy sanatorium dla gruźlików w Worochcie, policyjny dom zdrowia w Tatarowie i sanatorium dla dzieci w Dębinie pow. Stryj.

W 3 ubezpieczalniach społecznych było ubezpieczonych 54.076 osób z 62.395 członkami rodzin.

Z WOJEWÓDZTWA WILEŃSKIEGO.

Posiedzenie Wydziału Wojewódzkiego odbyło się w dniu 13.VI w Urzędzie Wojewódzkim pod przewodnictwem wicewojewody J. Rakowskiego, na którym m. in. zatwierdzono:

1) preliminarz budżetu dodatkowego gminy m. Wilna na r. 1938/39 w sumie 1.521.000 zł, 2) statut etatów stanowisk służbowych pracowników Zarządu Miejskiego m. Wilna 3) uchwały finansowe Rady Miejskiej m. Wilna w sprawach: a) zaciągnięcia w Powszechnym Zakładzie Ubezp. Wzaj. długoterminowej pożyczki na budowę strażnic pożarnych, b) niepobierania od członków magistratu i pracowników oraz emerytów miejskich specjalnego podatku od wynagrodzeń, c) wykupu przez użytkowników działek ziemi wieczysto-dzierżawnych, d) nabycia pasów ziemi na poszerzenie ulic, 4) uchwałę Wydziału Powiatowego w Oszmianie w sprawie zaciągnięcia w Pow. Zakładzie Ubezp. Wzaj. pożyczki na zakup dachówczarek.

Ponadto rozpatrzono szereg odwołań od wymiaru podatków samorządowych.

Z ZAGRANICY

TRUDNOSCI FINANSOWE MIASTA PARYŻA

Rada miejska w Paryżu odbywa obrady nad nowym budżetem miasta, rozważając przy tej sposobności dość ciężką sytuację finansową gminy. Deficyt budżetowy z końcem bieżącego roku budżetowego wynosić będzie 900 milionów do miliarda franków francuskich (t.j. blisko 150 milionów złotych), mimo że w r. 1937 Rada Miejska uchwaliła już podwyższenie dochodów o miliard franków, nakładając nowe podatki i podwyższając opłaty przedsiębiorstw miejskich. Miasto staje bowiem wobec coraz cięższych i większych zadań: w okresie 10 lat (od 1927 do 1937) budżet wzrósł o przeszło 100%: z 2.472.000.000 podskoczył na 5.185.000.000 franków. By zaradzić tym wzrastającym potrzebom obdłużono znacznie gminę i obciążono ją ciężarami odsetek. Z konieczności zmniejszono roboty publiczne, podejmowane przez gminę; ale to znów powiększyło bezrobocie, nakładając z tego tytułu nowe ciężary na finanse komunalne. Obecnie sprawozdawca generalny budżetu w Radzie Miejskiej p. Puech zaproponował zmniejszenie wydatków administracyjnych o 150 milionów, redukcję personelu, reorganizację służby architektonicznej i podwyższenie opłat za gaz. Kluby lewicowe Rady (znajdujące się w mniejszości) sprzeciwiły się podwyższeniu opłat za gaz i zaproponowały równocześnie gruntowną reformę całego systemu fiskalnego. Zabierając głos w dyskusji, prefekt m. Paryża, p. Villey stwierdził, że nie można osiągnąć naprawdę poważnych oszczędności w dziedzinie wydatków osobowych. Kwestia reformy administracyjnej winna być, zdaniem prefekta, zbadana przez osobną komisję Rady Miejskiej.

W. N.

BIBLIOGRAFIA

KSIĄŻKI

Bagiński Henryk, harcmistrz: **Geneza polskiego skautingu.** Warszawa 1937 r., stron 25 formatu A4. Nakładem komisji kół harcerzy z czasów walk o niepodległość przy Naczelnictwie Związku Harcerstwa Polskiego.

Autor opisuje genezę i dzieje polskiego skautingu na obszarze b. Galicji na przestrzeni lat 1909—1914, wyprowadzając skauting od oddziałów ćwiczebnych, organizowanych przez Młodzież Niepodległościową harcewiacką.

Guzik Szymon ks.: **Krótka historia kościoła staro-katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.** Stron 36. Nakładem wydawnictwa „Polski Odrodzonej".

Autor wyjaśnia różnice zachodzące pomiędzy kościołami rzymsko-katolickim i staro katolickim oraz szkicuje genezę i stan obecny kościoła staro-katolickiego w Polsce.

Handelsman Marceli: **Ukraińska polityka ks. Adama Czartoryskiego przed wojną Krymską.** Rozwój narodowości nowoczesnej, tom III. Prace Ukraińskiego Instytutu Naukowego. Warszawa 1937 r., stron VIII+175.

W rozdziale I opisuje autor początki ruchu narodowego na Ukrainie rosyjskiej w latach czterdziestych XIX wieku, w rozdziale II omawia stanowisko w sprawach ukraińskich, moskiewskich, słowianofilów, w rozdziale III szkicuje autor stosunki i ruch narodowy ukraiński na obszarze Galicji, a w rozdziale IV przedstawia ukraińską politykę ks. Adama Czartoryskiego.

Hełczyńska-Chełmicka Irena: **Rola kanclerza skarbu w gospodarce budżetowej Anglii.** Biblioteka Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Warszawa 1938 r., stron III + 103. Nakładem Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

W poszczególnych rozdziałach pracy opisuje autorka historyczne pochodzenie urzędu ministra skarbu w Anglii, daje rzut oka na historię powstania budżetu, omawia skład i działalność ministerstwa skarbu, układanie budżetu, proces uchwalania go, działalność kanclerza skarbu podczas wykonywania budżetu, a w końcu opisuje kontrolę wykonywania budżetu. W końcu pracy zamieściła autorka krótkie streszczenie w języku angielskim.

Jaroszyński Maurycy: **Rozważania wstępne na temat reformy finansów komunalnych.** Odbitka z Nr 3 kwartalnika „Samorząd Terytorialny" z 1937 r. Warszawa 1938 r., stron 18. Drukarnia Samorządowego Instytutu Wydawniczego, Warszawa, Miodowa 6.

Nawiązując do wniesionego do izb ustawodawczych projektu ustawy o zmianie tymczasowej ustawy o uregulowaniu finansów komunalnych, opisuje autor rozważania na temat zasadniczego unormowania tej dziedziny, przeciwstawiając się przyjętemu rozgraniczeniu źródeł dochodów pomiędzy Państwo a samorząd terytorialny, a wysuwając hasło prowadzenia jednej gospodarki publicznej prowadzonej według jednego ogólnego planu.

Klarner Czesław inż.: **Izby przemysłowo-handlowe w Polsce.** Odbitka z Encyklopedii Nauk Politycznych, zeszyt 6, tom II. Warszawa 1938 r., stron dwulamowych 20. Drukiem zakładów graficznych „Biblioteka Polska" w Bydgoszczy.

W poszczególnych rozdziałach rozprawy omawia autor istotę samorządu gospodarczego, genezę izb przemysłowo-handlowych tak za granicą jak i na ziemiach polskich, strukturę organizacyjną i środki finansowe tych izb w Polsce, stosunek izb przemysłowo-handlowych do wolnych organizacyj gospodarczych oraz działalność izb przemysłowo-handlowych.

Kubiak Władysław: **Odpowiedzialność podatkowa w świetle przepisów podatkowych, przepisów prawa powszechnego i judykatury.** Biblioteka Praw Polskich, tom XXXIV. Łódź 1938 r., stron 200. Wydawnictwo księgarni łódzkiej „Czytaj".

Praca dzieli się na dwie części. W części I omawia autor odpowiedzial-

ność podatkową w świetle poszczególnych ustaw podatkowych, w części II omawia on takąż odpowiedzialność w świetle przepisów kodeksu handlowego, kodeksu zobowiązań, prawa wekslowego i postępowania upadłościowego.

Lepecki Mieczysław B., mjr: **Madagaskar.** Kraj — Ludzie — Kolonizacja. Warszawa, 1938 r., stron 311. Towarzystwo Wydawnicze „Rój".

Książka jest rezultatem podróży, którą autor odbył na Madagaskar w charakterze szefa komisji studiów, wysłanej przez Rząd polski, celem zbadania przydatności tej wyspy do kolonizacji. Jest to pierwsza polska monografia Madagaskaru. W formie zwięzłej opisuje autor historię polityczną wyspy, jej warunków klimatycznych i zdrowotnych, dalej przedstawia autor stosunki ludnościowe i ważniejszych osiedli, opisuje roślinność i świat zwierzęcy, hodowlę, przemysł i handel, środki komunikacyjne, podział administracyjny, stan bezpieczeństwa itp. W specjalnych rozdziałach omawia autor zagadnienie wyboru terenów do osadnictwa, przytacza opinię rzeczoznawców francuskich w tym względzie oraz przedstawia prace przeprowadzone przez komisję studiów. Książka została zaopatrzona w liczne ilustracje i mapy.

Łempicki Zygmunt: **O życiu narodowym i międzynarodowym.** Warszawa 1938 r., stron 19. Odbitka z miesięcznika „Przegląd Współczesny".

Autor przedstawia w swej rozprawie zagadnienia stosunku wzajemnego dążeń kulturalnych o podłożu narodowym i międzynarodowym na przestrzeni czasu od średniowiecza aż po dzień dzisiejszy. W konkluzji swych rozważań stawia autor tezę, iż nie jest zadaniem życia narodowego w dziedzinie kulturalnej iść na podbój duchowy innych narodów, lecz w wielkim wyścigu wytwarzać wartości, które, przechodząc do ogólnego i wspólnego skarbca ludzkości, stawałyby się podstawą wielkiej kultury duchowej.

Orłowski Mirosław dr, starszy asystent seminarium ekonomicznego Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie: **Poglądy ekonomiczne Józefa Supińskiego.** Warszawa 1938 r., stron 101. Praca wydana z pomocą Funduszu Wieczystego Zasiłków Naukowych im. Józefa Piłsudskiego przy Towarzystwie Kredytowym Ziemskim w Warszawie.

Jest to monografia poświęcona jednemu z naszych wybitnych ekonomistów XIX wieku (1804—1893).

Paszkiewicz Henryk: **W sprawie inkorporacji Litwy do Polski w 80-ch latach XIV w.** Warszawa 1938 r., stron 20. Skład główny: Gebethner i Wolff.

Broszura jest uzupełnieniem poprzedniej pracy autora „O genezie i wartości Krewa" i została wydana z powodu ukazania się pracy prof. dra H. Łowmiańskiego „Wcielenie Litwy do Polski w 1386 roku".

Rosiński Stefan dr, profesor Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu: **Nowe prądy w polityce gospodarczej.** Poznań 1938 r., stron 19. Skład główny: Gebethner i Wolff, Warszawa.

Jest to odbitka rozprawy drukowanej w zeszycie 1 „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego" z 1938 r. Oświetla w niej autor z punktu widzenia naukowego zjawiska: ingerencji państwowej w życie gospodarcze, ograniczenia prawa własności, dążeń autarkicznych, reglamentacji dewizowej, wpływania na poziom cen itp.

Sadownik Jerzy: **Przyjęcia do prawa miejskiego w Lublinie w XVII wieku.** Katolicki Uniwersytet Lubelski, wydział nauk humanistycznych, tom 5. Lublin 1938 r., stron 72. Nakładem zarządu miejskiego m. Lublina.

W rozprawie tej opisuje autor księgi przyjęć do prawa miejskiego w Lublinie formy i obyczaje prawne w tym względzie w XVII wieku oraz przytacza odnośne dane statystyczno-demograficzne.

Stefański Kazimierz, zastępca kierownika wydziału Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie: **Przepisy o dozorze nad żywnością.** Zbiór ustaw, rozporządzeń i okólników, normujących dozór nad artykułami żywności i przedmiotami użytku. Warszawa 1938 r., stron 250. Nakładem Izby Przemysłowo Handlowej w Warszawie.

Jest to usystematyzowany zbiór przepisów w tytule wymienionych. Teksty przepisów zaopatrzył autor gdzieniegdzie w uwagi łącznikowe lub wyjaśniające.

Szniolis Aleksander, inż., kierownik działu wodnego Państwowego Zakładu Higieny: **W sprawie zaopatrzenia ludności Polski w dobrą wodę.** Warszawa 1938 r., stron 27. Nakładem Państwowego Zakładu Higieny.

Broszura jest odbitką z kwartalnika „Praca i Opieka Społeczna", zeszyt 3

z 1937 r. W rozprawie tej opisuje autor istniejący stan zaopatrzenia ludności Polski w wodę oraz wskazuje drogi do poprawy panującego stanu rzeczy.

Zdzitowiecki Jan dr: **Produktywizm jako motyw polityki gospodarczej faszyzmu.** Poznań 1938 r., stron 22 Rolnicza Drukarnia i Księgarnia Nakładowa.

Broszura jest odbitką z „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego", zeszyt 1 z 1938 r.

Pamiętnik III Zjazdu Prawników Polskich. Katowice — Kraków 5 — 8. XI 1936. Część II. Warszawa 1938 r., stron 79. Stała Delegacja Zrzeszeń i Instytucyj Pracowniczych R. P., Warszawa, pl. Krasińskich 5.

Część II Pamiętnika zawiera, poza informacjami ogólnymi dotyczącymi przebiegu zjazdu, przedruk przemówień wygłoszonych w dniu otwarcia zjazdu przez: ks. biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego, przewodniczącego komitetu organizacyjnego zjazdu dr Karola Lutostańskiego, przewodniczącego komitetu wykonawczego zjazdu dr Emila Stanisława Rappaporta, wojewody śląskiego dr Michała Grażyńskiego, przewodniczącego obrad plenarnych zjazdu prof. Wacława Makowskiego oraz ministra sprawiedliwości Witolda Grabowskiego. Następnie zawiera Pamiętnik sprawozdania z obrad sekcyjnych, a mianowicie sekcji: prawa państwowego, prawa administracyjnego, prawa karnego oraz prawa prywatnego. Pamiętnik zawiera wreszcie sprawozdanie z uroczystego zamknięcia zjazdu w Krakowie, zestawienie ilości uczestników zjazdu oraz sprawozdanie rachunkowe wpływów i wydatków zjazdu.

Przemówienie p. Ministra W. R. i O. P. prof. dr Wojciecha Świętosławskiego na posiedzeniu Sejmu w dniu 18 lutego 1938 roku. Odbitka z „Oświaty i Wychowania", zeszyt nr 3, marzec 1938 roku. Warszawa 1938 r., stron 12.

Zarys działalności Gospodarczego Zrzeszenia Samorządu Terytorialnego, spółdzielni z ogran. odpowiedz. Warszawa 1938 r., stron 34. Drukarnia Samorządowego Instytutu Wydawniczego, Warszawa, Miodowa 6

Broszura omawia genezę i działalność oraz podaje skład personalny władz i listę członków wymienionej w tytule instytucji.

Zbiór ustaw i rozporządzeń z zakresu opieki społecznej wydanych w 1937 roku. Warszawa 1938 r., stron 55. Biblioteka wydziału opieki społecznej i zdrowia publicznego. Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie Nr 7.

„Zbiór" składa się z dwóch części. W części I zawiera przepisy normujące ogólny zakres i organizację opieki społecznej, część II zawiera przepisy normujące poszczególne dziedziny opieki społecznej, mianowicie przepisy o opiece nad rodziną i jednostką, o opiece sprawowanej przez Państwo nad osobami, względem których ma specjalne obowiązki z tytułu publicznego oraz przepisy o zwalczaniu klęsk społecznych.

CZASOPISMA

Dom, Osiedle, Mieszkanie. Warszawa, nr 4—5. Zagadnienie planowania regionalnego i ogólnokrajowego. Plan regionalny okręgu warszawskiego.

Drogi Polski. Warszawa, miesięcznik nr 7. *G. Dautry*. Gospodarka włoska a polityka autarkiczna.

Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi. Łódź, miesięcznik nr 7. *Stanisław Rachalewski*: Campo Santo Łodzi. Wczoraj a dziś łódzkich cmentarzy chrześcijańskich.

Głos sądownictwa. Warszawa, miesięcznik nr 7—8. *Dr Kazimierz Grzybowski*: Istota przemian prawnych Ligi Narodów. *Stanisław Turowski*: Zawodowe kłusownictwo. *Janina Helena Szymańska*: Strajk okupacyjny w świetle prawa. *Benon Pogoda*: Siła wyższa. *Mgr Grzegorz Żukowski*: Przeszłość i teraźniejszość prawa japońskiego. *S. Wołyński*: Nauka prawa w Sowietach.

Nasza przyszłość. Warszawa, miesięcznik nr LXI — II. *Dr Jan Bobrzyński*: Trzecia próba ustroju i nastroju. Pogotowie wojenne i prawo do zarobku.

Palestra. Warszawa, miesięcznik nr 6. *Prof. dr Emil Stanisław Rappaport*: W poszukiwaniu prawa polskiego samoistnego. *Leon Petrażycki*: Prawo zwyczajowe a duch narodu.

Polacy za granicą. Warszawa, miesięcznik nr 7. *Władysław Oszelda*: Każdy Polak za granicą w polskiej organizacji.

Polityka narodów. Warszawa, miesięcznik Tom XI zeszyt 4. *Wiktor Podoski*: Imperium Brytyjskie. Rozwój ustroju konstytucyjnego.

Polityka narodowa. Warszawa, miesięcznik nr 4. *Zygmunt Berezowski*: Ostoja pokoju i niepodległość małych narodów. *Stanisław Głąbiński*: Znaczenie zaufania w polityce gospodarczej.

Pracownik samorządowy. Warszawa, dwutygodnik nr 13—14. Na temat spraw dyscyplinarnych. *A. Sokołowski*: Umiejętność układania i wykonania budżetu.

Przegląd współczesny. Kraków, miesięcznik nr 7. *Kazimierz Tymieniecki*: Początki narodowości polskiej.

Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny. Poznań, kwartalnik nr 3. *Dr Maciej Starzewski*: Kilka dalszych zagadnień Konstytucji kwietniowej. *Dr Kazimierz Grzybowski*: Strajk w orzecznictwie Sądu Najwyższego. *Dr Metody Konstantinow*: Ustrój polityczny Bułgarii. *Dr Stanisław Fischlowitz*: Społeczny charakter ubezpieczeń społecznych. *Dr Adam Heydel* prof.: Współzależność i funkcjonalizm w ekonomii.

Samorząd. Warszawa, tygodnik nr 28. *F. Branny*: Nowe źródło dochodów wsi i miast na zdrowie i opiekę społeczną, nr 29. *St. Pągowski*: W obliczu klęsk pożarów masowych.

Sprawy narodowościowe. Warszawa, dwumiesięcznik nr 1—2. *Władysław Tomkiewicz*: Ukraina między Wschodem i Zachodem. *Aleksander Tajtelbaum*: Struktura wyznaniowo-zawodowa ludności Warszawy.

Strażnica Zachodnia. Warszawa, kwartalnik nr 4. *Ludwik Ręgorowicz*: Niemcy w województwie warszawskim. *Wiesław Patek*: Alzacja. Szkic stosunków politycznych 1918 — 1937. *Stanisław Zyglicz*; Walka z kościołem katolickim w III Rzeszy.

Ziemia Warszawa, miesięcznik nr 7. *Władysław Wielhorski*: Litwa dzisiejsza i jej stosunek z Rzplitą Polską.

L'administration locale. Bruxelles, nr 21. *M. R. Nouaille*: Généralités sur la construction des piscines publiques. Les problèmes qui se posent à l'Amérique urbaine. *Louis Perrot*: La Société mutuelle des administrations publiques. Le rôle des pouvoirs publics dans la protection sanitaire de l'individu (en Pays-Bas). *M. Charles Porte*: Le rôle des autorités dans la protection sanitaire individuelle de l'homme (en Grande Bretagne).

Revue politique et parlementaire. Paris, miesięcznik nr 520. *Jean Compeyrot*: Le problème de l'unité morale. Nr 522. *F. Sauvaire Jourdan*: Karl Marx et le syndicalisme. Nr 523. *Marcel Régnier*: Les finances departementales et communales. *Jean Pierre Gérard*: Le problème tchécoslovaque. *F. de Richemont*: Minorités du proche orient. Nr 524. *Frédéric Eccard*: La législation anticommuniste dans le monde. *Robert Redslob prof.*: Créouscule de l'Allemagne féodale. *Marc Lombard*: Chronique de politique extérieure. Le statut des nationalités en Tchecoslovaquie.

Deutsche Bauzeitung. Berlin, tygodnik nr 28. Eine Kleinstadt wird untersucht und saniert. Nr 29. Aprilia die vierte der pontinischen Städte.

Deutschtum im Ausland. Stuttgart, miesięcznik, nr 4. *Prof. Harold Steinacker*: Der österreichisch — deutsche Zusammenschluss und das Aussendeutschtum. Nr 6. *Herman Rüdiger*: Die deutsche Presse im Ausland.

Fischers Zeitschrift für Verwaltungsrecht. Leipzig Band 75, Heft 6/8. *W. Totzek*: Die Staatspolitische Ausrichtung der Gemeinden. *Walter Michaeli*: Das Recht der Gemeinden zur östlichen Gesätzgebung. *Dr Martin Banng*: Aufrechnung gegenüber Hinterbliebenen von Beamten.

Reichsverwaltungsblatt. Berlin, tygodnik nr 26. *Dr Hans v. Frisch*: Das österreichische Wasserrecht. *Dr Friedrich List*: Verleihung durch Gesetz. Nr 27. Eröffnung von Verwaltungs-Akademien in Wien, Graz und Innsbruck durch den Reichsminister und Chef der Reichskanzlei dr Lammers mit einer Vortragsreihe „Staatsführung im Dritten Reich".

Die Städtereinigung. Feudingen. Dwutygodnik. *Sondernummer*: III. Internationaler Kongress für Städtereinigung Wien vom 24 — 28 August 1938. Nr. 13. *Dr E. Naumann*: Landwirtschaftliche Müllverwertung als Gegenwartsaufgabe.

Drukarnia Gaz. Adm. i P. P., Warszawa, Trębacka 11.